

**Załącznik do uchwały Nr / /2022
Rady Powiatu Tucholskiego
z dnia 28 stycznia 2022 r.**

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO**

NA LATA 2022 - 2028

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Tuchola 2022 rok

Spis treści

I. Wstęp	3
II. Metodologia prac nad Strategią.....	4
III. Powiat tucholski – podstawowe informacje	6
IV. Zadania powiatu w zakresie rozwiązywania problemów społecznych	12
V. Diagnoza głównych problemów społecznych	18
1. Ubóstwo	18
2. Bezrobocie.....	20
3. Niepełnosprawność i osoby starsze	22
4. Ochrona zdrowia	31
5. Edukacja.....	35
6. Bezpieczeństwo publiczne, przemoc domowa i uzależnienia	37
VI. Zasoby powiatu tucholskiego.....	47
VII. Analiza SWOT	53
VIII. Cele strategiczne rozwiązywania problemów społecznych.....	56
IX. Zarządzenie Strategią	67
X. Monitoring i ewaluacja.....	68
XI. Zakończenie.....	68

I. Wstęp

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest kluczowym narzędziem służącym rozwiązywaniu występujących na terenie powiatu tucholskiego problemów społecznych. Strategia ma charakter długofalowy, odzwierciedla potrzeby różnych grup społecznych m.in.: osób niepełnosprawnych, starszych, bezrobotnych, uzależnionych, zagrożonych przemocą, dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej. Jest formą prezentacji i zapowiedzi działań, jakie samorząd będzie podejmował na rzecz mieszkańców powiatu. Działania te pozwolą nie tylko na usuwanie przyczyn tkwiących często w sferze psychicznej i społecznej czy rozszerzenie form pomocy instytucjonalnej, ale również na skuteczne rozwiązanie zdiagnozowanych problemów poszczególnych grup docelowych. Problemy społeczne nie są bowiem cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin i grup społecznych. Systemowe podejście instytucji pomocowych daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne przywracanie osób do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Zatem strategia ma na celu opracowanie spójnego systemu pomocy społecznej, wytyczać właściwe kierunki działań, adekwatne cele i wskaźniki realizacji działań. Misją strategii jest poprawa warunków życia mieszkańców powiatu tucholskiego. W celu poznania podstawowych problemów społecznych dotyczących mieszkańców powiatu przeprowadzono badane ankietowe. Wpłynęło 131 ankiet. Pozyskane dane wskazały obszary problemowe, posłużyły do właściwego zdiagnozowania problemów społecznych, określenia celów strategicznych.

Zgodnie z art. 19 pkt. 1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem własnym powiatu. Strategia jest dokumentem o charakterze lokalnym. Niemniej jednak posiadanie aktualnej strategii stanowi formalną podstawę do ubiegania się o środki z Unii Europejskiej, budżetu państwa itp. Nowa strategia winna przyczynić się do poprawy sytuacji mieszkańców powiatu tucholskiego. Realizacja wytyczonych działań, skuteczna pomoc wymaga podejmowaniu wielu inicjatyw, także w zakresie współpracy pomiędzy różnymi instytucjami czy uświadamiania społeczeństwu o konieczności zmian. Zasadniczo wszystko sprowadza się do osiągnięcia dla mieszkańców jak najlepszych, bezpiecznych warunków życia. Dlatego też poprawa sytuacji mieszkańców powiatu tucholskiego w sferze rodzinnej, społecznej i zawodowej, zminimalizowanie rozpoznanych problemów społecznych jest celem głównym strategii. Osiągnięcie wyznaczonych w dokumencie celów będzie możliwe dzięki aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli

administracji samorządowej, instytucji pomocowych i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na panującą obecnie pandemię COVID-19. Realizacja działań strategii może zostać zakłócona przez skutki obostrzeń. W chwili obecnej nie jest bowiem możliwe określenie terminu zakończenia pandemii, tym bardziej trudno przewidzieć jakie będą jej skutki dla mieszkańców powiatu. Istnieje zatem możliwość, że w kolejnych latach konieczne będzie wprowadzenie zmian do niniejszej strategii, tak by dostosować ją do aktualnej wówczas sytuacji i występujących problemów społecznych.

II. Metodologia prac nad Strategią

1. Opracowanie *Strategii rozwiązywania problemów społecznych* powiatu tucholskiego na lata 2022-2028 zostało powierzone Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi.

2. Źródła pozyskania danych:

1) Dane zastane:

- a) opracowania własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi;
- b) Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za lata 2018-2020 dotyczące powiatu tucholskiego oraz poszczególnych gmin;
- c) Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego;
- d) Biuletyn Informacji Publicznej Powiatu Tucholskiego.

2) Dane wywołane:

W listopadzie i grudniu 2021 roku przeprowadzono badanie ankietowe. Formularz udostępniono na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi. Poproszono wszystkie gminy, ośrodki pomocy społecznej, różne instytucje o rozpropagowanie ankiet wśród mieszkańców powiatu. W badaniu wzięło udział 131 respondentów. Osoby ankietowane wskazywały podstawowe problemy występujące na terenie powiatu tucholskiego, ich źródła oraz możliwe rozwiązania tych trudności. Zebrane dane posłużyły do opracowania Strategii.

3) Konsultacje Strategii: Przeprowadzono konsultację projektu Strategii poprzez przesłanie jej do instytucji wspierających z terenu powiatu tucholskiego, w tym do

gmin zgodnie z art. 19 ustawy o pomocy społecznej. Ponadto zamieszczono projekt Strategii na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi w celu konsultacji społecznych.

3. Akty prawne:

- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym;
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowywaniu w trzeźwości;
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Krajowy program przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu 2020-2030, Aktualizacja 2021-2027, polityka publiczna z perspektywą roku 2030;
- Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2030 roku – Strategia Przyspieszenia 2030+;
- Wojewódzki program przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2021-2026;
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025;
- Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie dla powiatu tucholskiego;
- Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2021-2023;

4. Rozwinięcie skrótów:

- OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej;
- GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej;
- PUP – Powiatowy Urząd Pracy;
- PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- Strategia – Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych;
- GUS – Główny Urząd Statystyczny;

- BDL – Bank Danych Lokalnych;
- RCRS – Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego;
- KGW – Koło Gospodyń Wiejskich;
- DPS – Dom Pomocy Społecznej;
- SOW – Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie;
- PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- FP – Fundusz Pracy;
- UE – Unia Europejska.

III. Powiat tucholski – podstawowe informacje

Powiat tucholski został utworzony w 1999 w ramach reformy administracyjnej państwa. Powiat jest położony północnej części Polski, w województwie kujawsko-pomorskim.

Grafika nr 1 Położenie powiat tucholskiego

Graniczy z powiatami: świeckim, sępoleńskim i bydgoskim w województwie kujawsko-pomorskim oraz chojnickim i starogardzkim w województwie pomorskim. Powiat zajmuje powierzchnię 1075 km² i jest zamieszkiwany przez 48 322 osoby (stan na dzień 31.12.2020 r.¹). Średnia gęstość zaludnienia wynosi 45 osób/km². Siedzibą powiatu i jedynym miastem na jego terenie jest Tuchola. Jest to małe miasto liczące 13 534 mieszkańców.

W skład powiatu tucholskiego wchodzi 6 gmin:

- 1) gmina miejsko – wiejska: Tuchola;
- 2) gminy wiejskie: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo i Śliwice.

W powiecie tucholskim w roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 3 939 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 3 105 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (3 781) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 4,8% (191) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 31,4% (1 238) podmiotów, a 63,7% (2 510) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie tucholskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (24.3%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (20.5%)². Powiat tucholski posiada duże walory turystyczne. Na jego terenie znajduje się wiele jezior, lasów, rezerwatów przyrody, wytyczono liczne szlaki turystyczne: piesze i rowerowe.

Do najbardziej znanych atrakcji turystycznych powiatu należą: Rezerwat cisów staropolskich, Tucholski Park Krajobrazowy, Akwedukt w Fojutowie, Muzeum Indian Ameryki Północnej im. Sat-Okha w Wymysłowie koło Tucholi - jedyne w Europie, Rezerwat cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko i wiele innych.

Dane statystyczne liczby ludności na lata 2018-2020

Tabela nr 1 przedstawia liczbę mieszkańców powiatu tucholskiego w latach 2018-2020

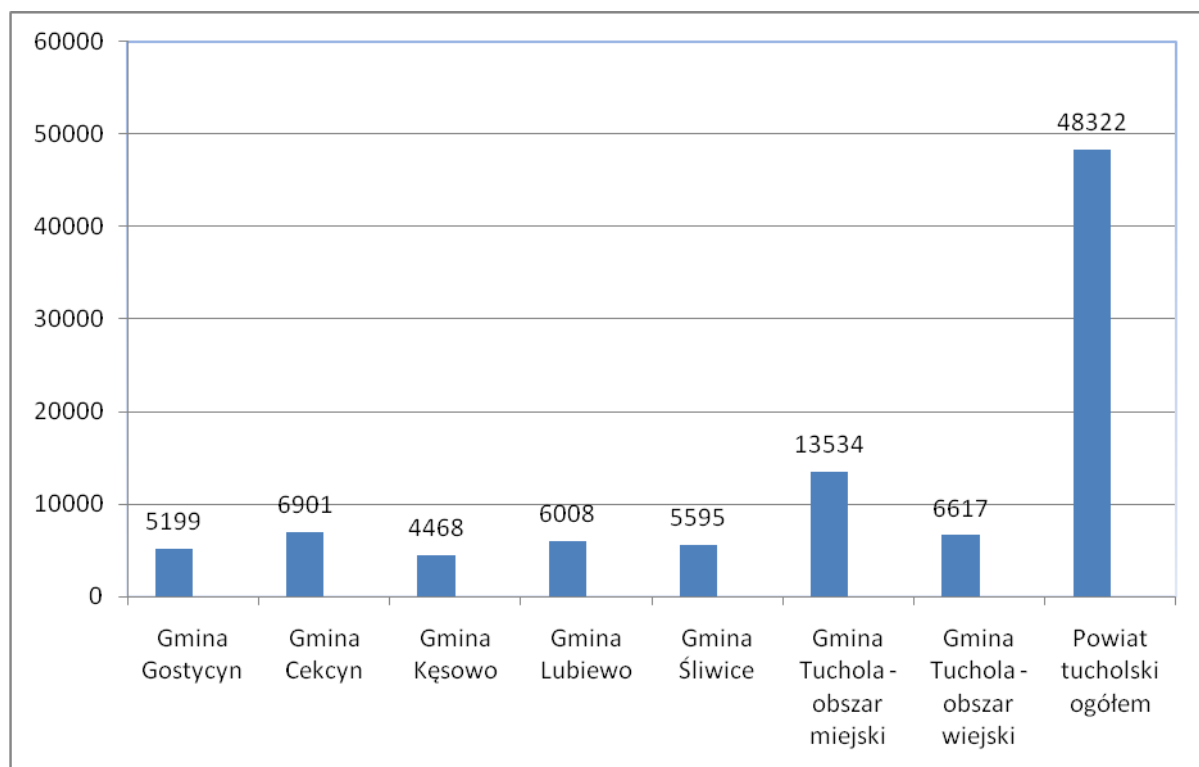
Rok	Liczba mieszkańców (tys.)
2018	48 374
2019	48 383
2020	48 322

¹<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp: 10.01.2022 r.]

² Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/powiat_tucholski#rejestr-regon [dostęp: 10.01.2022 r.]

Źródło: Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym, GUS³

Wykres nr 1 przedstawia liczbę mieszkańców w powiecie tucholskim w 2020 roku

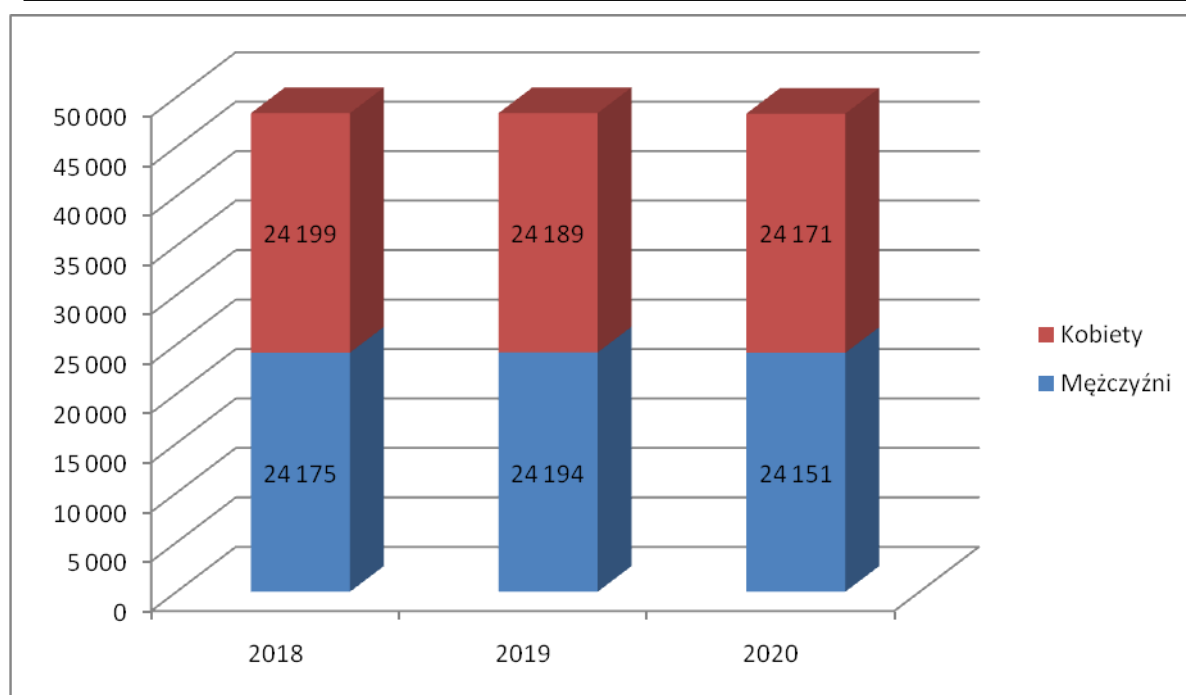
Źródło: BDL⁴

W powiecie tucholskim najwięcej ludności zamieszkuje gminę Tuchola bo aż 41,70% mieszkańców całego powiatu (w tym obszar miejski 28,00% ogółu mieszkańców), należy więc ona do gmin dużych. Natomiast najmniej ludności zamieszkuje gminę Kęsowo (obszar wiejski) - 9,24% ludności powiatu i zaliczamy ją do gmin małych. Pozostałe gminy wchodzi w skład gmin średnich. Gęstość zaludnienia w powiecie tucholskim wynosi 45 osób na 1 km².

Wykres nr 2 przedstawia liczbę mieszkańców powiatu tucholskiego wg płci w latach 2018-2020

³<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp: 10.01.2022 r.]

⁴Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

Źródło: BDL⁵

W strukturze ludności z podziałem na płeć obserwuje się nieznaczną nadwyżkę kobiet nad mężczyznami. W 2020 roku kobiety stanowiły ok. 50,02%, a mężczyźni ok. 49,98% ogółu mieszkańców.

Struktura wiekowa ludności

Tabela nr 2 przedstawia liczbę mieszkańców powiatu tucholskiego w wieku przedprodukcyjnym z podziałem na płeć w latach 2018-2020

Wiek przedprodukcyjny (17 lat i mniej)		
Rok	Kobiety	Mężczyźni
2018	4 678	5 095
2019	4 645	5 092
2020	4 620	5 058

Źródło: BDL⁶

Tabela nr 3 przedstawia liczbę mieszkańców powiatu tucholskiego w wieku produkcyjnym z podziałem na płeć w latach 2018-2020

Wiek produkcyjny

⁵Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

⁶Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

Rok	Kobiety	Mężczyźni
2018	13 489	16 041
2019	13 347	15 917
2020	13 257	15 778

Źródło: BDL⁷

Tabela nr 4 przedstawia liczbę mieszkańców powiatu tucholskiego w wieku poprodukcyjnym z podziałem na płeć w latach 2018-2020

Wiek poprodukcyjny		
Rok	Kobiety (powyżej 60 lat)	Mężczyźni (powyżej 65 lat)
2018	6 032	3 039
2019	6 197	3 185
2020	6 294	3 315

Źródło: BDL⁸

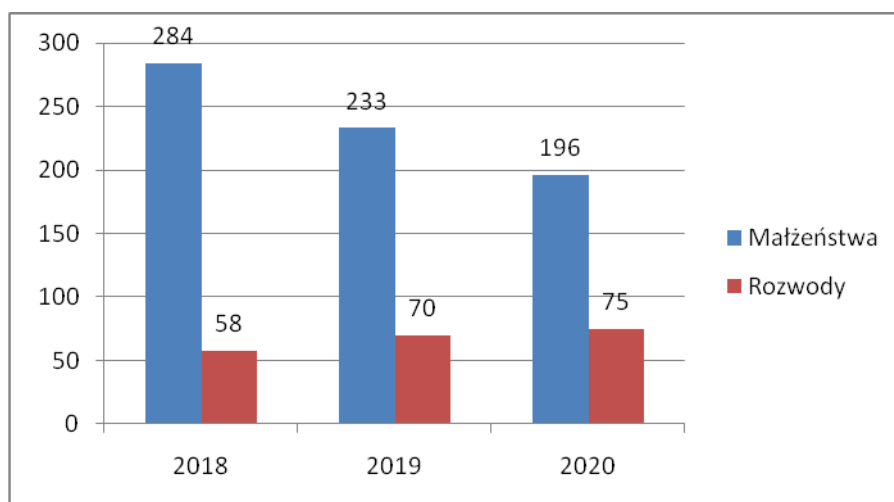
Z powyższych tabeli możemy zauważyć, że społeczeństwo powiatu tucholskiego jest stosunkowo młode. Wyraźnie widać wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym nad liczbą osób w wieku poprodukcyjnym. Analizując dane z 2020 roku udział liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (osoby do 17 roku życia) stanowił 20,02%, w wieku produkcyjnym (kobiety 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat) 60,08% oraz w wieku poprodukcyjnym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) 19,88% ogółu mieszkańców. Porównując do poprzednich lat liczba osób w wieku przedprodukcyjnym minimalnie się zmniejszyła a wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Natomiast ludność w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie.

W roku 2020 uwidacznia się spadek liczby mieszkańców powiatu tucholskiego. Można założyć, że do takiego stanu rzeczy mogła doprowadzić epidemia COVID-19. Skutki pandemii w chwili obecnej nie są jeszcze znane. Trudno przewidzieć dalsze skutki pandemii na strukturę ludności powiatu.

⁷Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

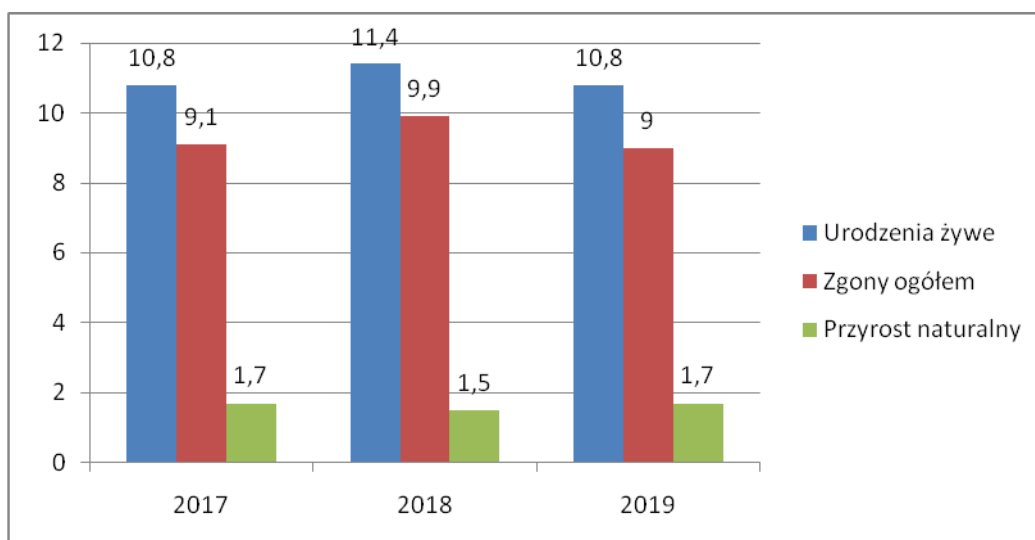
⁸Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

Wykres nr 3 przedstawia dane dotyczące zawartych małżeństw oraz rozwodów ludności w powiecie tucholskim na lata 2018-2020

Źródło: BDL⁹

Wykres nr 4 przedstawia dane dotyczące ruchu naturalnego na 1000 ludności w powiecie tucholskim na lata 2017-2019

Źródło: BDL¹⁰

⁹Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

¹⁰Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

IV. Zadania powiatu w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

1. Pomoc społeczna

Zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej określa Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej:

1) Zadania własne (finansowane ze środków własnych powiatu):

- a) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
- b) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- c) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- d) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;
- e) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, mającym trudności w integracji ze środowiskiem;

- f) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- g) prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, z wyłączeniem środowiskowych domów samopomocy i innych ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- h) prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej;
- i) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- j) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
- k) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu;
- l) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- m) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- n) sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- o) utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników.

2) Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (finansowane z budżetu państwa)

- a) pomoc cudzoziemcom, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy (...), w zakresie indywidualnego programu integracji, oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- b) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- c) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- d) udzielanie cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a, pomocy w zakresie interwencji kryzysowej.

Za wykonywanie zadań powiatu z zakresu pomocy społecznej odpowiada powiatowe centrum pomocy rodzinie.

2. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i organizacji pieczy zastępczej określają art. 180 i 181 Ustawy z dnia 09 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej:

1) zadania własne:

- a) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- b) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- c) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- d) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- e) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- f) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- g) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia) specjalistycznego poradnictwa;
- h) powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- i) wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- j) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;

- k) prowadzenie rejestru danych, o którym mowa w art. 46;
- l) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- m) finansowanie:
 - świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
 - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
 - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- n) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3;
- o) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8.

2) Zadania zlecone z zakresu administracji rządowej:

- a) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu, o którym mowa w art. 187a ust. 1;
- b) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, o których mowa w art. 5 ust. 3.

3. Wsparcie osób z niepełnosprawnością

Zadania powiatu na rzecz osób z niepełnosprawnością określa art. 35a ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych:

- 1) opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - a) rehabilitacji społecznej;
 - b) rehabilitacji zawodowej i zatrudniania;
 - c) przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.
- 2) współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów, o których mowa w pkt 1;
- 3) udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów, o których mowa w pkt 1, oraz rocznej informacji z ich realizacji;
- 4) podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;
- 5) opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- 6) współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- 7) finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;
- 8) dofinansowanie:
 - a) uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
 - b) sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych;
 - c) zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów;
 - d) likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - e) rehabilitacji dzieci i młodzieży;
 - f) usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika.
- 9) dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- 10) pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;

- 11) przyznawanie środków, o których mowa w art. 12a;
- 12) realizacja zadań, o których mowa w art. 26, art. 26d i art. 26e;
- 13) zlecanie zadań zgodnie z art. 36;
- 14) kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej;
- 15) współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;
- 16) doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;
- 17) współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Zadania powiatu z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej realizują powiatowe centra pomocy rodzinie i powiatowe urzędy pracy.

4. Przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Głównym aktem prawnym regulującym zadania powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy z rodzinie jest Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

1) zadania własne powiatu:

- a) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie;
- b) promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
- c) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- d) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

2) zadania z zakresu administracji rządowej:

- a) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- b) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;

- c) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
- d) zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

V. Diagnoza głównych problemów społecznych

1. Ubóstwo

Ubóstwo nie ma jednoznacznej definicji. Związane jest z brakiem wystarczających zasobów służących zaspokojeniu społecznie uznanych potrzeb. Ubóstwo stwarza realne zagrożenie wykluczeniem społecznym, które nie ogranicza się jednak tylko do materialnych niedostatków, ale też obejmuje inne czynniki rzutujące na sytuację jednostki. Przyczynami ubóstwa są najczęściej bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, czasowy brak dochodów, a także uzależnienia. Przeciwdziałanie ubóstwu jest podejmowane przez organy administracyjne na różnych szczeblach. Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Ubóstwo jest także istotnym problemem zauważonym przez Unię Europejską. Walka z ubóstwem jest dla unii priorytetem. Wydano wiele aktów prawnych, które wspomagają walkę z ubóstwem np. Europa 2020-Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Problem ubóstwa jest także ważny dla krajowych aktów prawnych.

Na potrzeby opracowania strategii zebrano informacje dotyczące skali ubóstwa w powiecie tucholskim w latach 2019-2020 oraz 2013-2014. Jego skale i trendy obrazują poniższe tabele.

Tabela nr 5 przedstawia liczbę osób, którym przyznano decyzją świadczenie z pomocy społecznej w powiecie tucholskim w latach 2019-2020 oraz 2013-2014.

	Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia w OPS i GOPS					
ROK	OPS Tuchola	GOPS Gostycyn	GOPS Cekcyn	GOPS Lubiewo	GOPS Kęsowo	GOPS Śliwice
2013	2005	345	567	494	541	590
2014	1906	218	547	444	210	560
2019	2610	249	1081	265	439	418

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

2020	2127	185	1013	250	BD	397
------	------	-----	------	-----	----	-----

Źródło: ROPS Toruń

Analizując powyższe dane można zauważyć, że w stosunku do lat 2013 i 2014 ilość osób korzystających z pomocy i wsparcia w większości ośrodków uległa zmniejszeniu. Różnica jest widoczna. Natomiast w GOPS Cekcyn ilość klientów wzrosła prawie dwukrotnie, natomiast w OPS Tuchola ilość beneficjentów w bieżącym okresie uległa nieznacznemu zwiększeniu.

Tabela nr 6 przedstawia liczbę rodzin korzystających z pomocy społecznej w powiecie tucholskim na lata 2019-2020 oraz 2013-2014.

Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia w OPS i GOPS						
ROK	OPS Tuchola	GOPS Gostycyn	GOPS Cekcyn	GOPS Lubiewo	GOPS Kęsowo	GOPS Śliwice
2013	910	291	317	262	420	311
2014	927	218	287	255	210	302
2019	571	181	174	153	145	159
2020	446	131	155	127	133	136

Źródło: ROPS Toruń

Analizując powyższe dane również w tym przypadku można zauważyć, że we wszystkich badanych instytucjach znacząco zmalała ilość rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Tabela nr 7 Przedstawia liczbę osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w powiecie tucholskim na lata 2019-2020 oraz 2013-2014.

Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia w OPS i GOPS						
ROK	OPS Tuchola	GOPS Gostycyn	GOPS Cekcyn	GOPS Lubiewo	GOPS Kęsowo	GOPS Śliwice
2013	2579	989	1113	1002	1494	1193
2014	2605	672	1014	979	669	1115

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

2019	1807	532	514	516	421	533
2020	1236	330	463	441	372	440

Źródło: ROPS Toruń

Analizując powyższe dane należy wskazać, że ilość osób w rodzinach korzystających z pomocy instytucji pomocowych również i w tym przypadku zmalała. Można zatem założyć, że długotnie starania wielu instytucji przyniosło pożądane skutki. Skala ubóstwa zmalała. Znaczący wpływ na spadek ilości osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej ma świadczenie wychowawcze 500+. Celem tego świadczenia jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka. Szczególnie jest to widoczne w przypadku rodzin wielodzietnych. Niemniej jednak aktualna sytuacja spowodowana epidemią COVID-19 może przynieść trudne do przewidzenia skutki.

2. Bezrobocie

Aktywność zawodowa ma kluczowy wpływ na występowanie problemów społecznych. Brak pracy zarobkowej skutkuje trudnościami materialnymi, zwiększonym ryzykiem popadnięcia w ubóstwo, ogranicza również aktywność społeczną. Bezrobocie może powodować obniżenie samooceny, zniechęcać do wchodzenia w interakcje. Negatywne skutki braku pracy oddziałują na całą rodzinę, często stanowią główną przyczynę problemów z uzależnieniami i konfliktów z prawem.

Tabela nr 8 przedstawia liczbę osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tucholi z wyszczególnieniem na kategorie w latach 2019-2020

l.p.	Wyszczególnienie	Bezrobotni wg stanu w dniu 31.12.2019 r.	Bezrobotni wg stanu w dniu 31.12.2020 r.
		Liczba	Liczba
1.	Liczba bezrobotnych ogółem	1765	2024
2.	Bezrobotne kobiety	1063	1124
3.	Bezrobotni uprawnieni do zasiłku	351	429
4.	Bezrobotni do 25 roku życia	287	336

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

5.	Bezrobotni powyżej 50 roku życia	277	289
6.	Długotrwale bezrobotni	972	1082
7.	Bezrobotni niepełnosprawni	132	127
8.	Bezrobotni bez kwalifikacji	589	697
9.	Bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	361	403
10.	Stopa bezrobocia	9,7%	10,8%*

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi¹¹

* Dane za 11/2020

Struktura bezrobotnych zawarta w powyższej tabeli odzwierciedla ogólny trend wzrostu liczby osób bezrobotnych w powiecie. Należy jednak zauważyć, porównując lata 2019 i 2020, że wzrost spowodowany jest pandemią. Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia oraz bezrobotnych bez kwalifikacji wzrosła w 2020 roku w porównaniu do 2019 roku, natomiast tylko nieznacznie spadła liczba osób długotrwale bezrobotnych (przy jednoczesnym wyraźnym spadku ogólnej liczby osób bezrobotnych). Oznacza to, że działania aktywizujące powinny być kierowane przede wszystkim do tych grup. Z tabeli wynika także, że wzrasta odsetek bezrobotnych posiadających prawo do zasiłku. Wśród ogólnej liczby osób bezrobotnych 6,27% to osoby niepełnosprawne. Niepełnosprawność najczęściej spowodowana jest upośledzeniem narządu ruchu, chorobami neurologicznymi, chorobami narządu wzroku i chorobami psychicznymi. Ponad ¼ zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada doświadczenia zawodowego (nie przepracowało okresu co najmniej 6 miesięcznego okresu). Stopa bezrobocia w powiecie tucholskim jest wyraźnie wyższa od średniej ogólnopolskiej (na koniec 2020 r. stopa bezrobocia w Polsce wyniosła 6,3%, a dla województwa kujawsko-pomorskiego 8,7%).

Najważniejszą jednostką powołaną do przeciwdziałania bezrobociu w powiecie tucholskim jest Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi. Podstawowym aktem prawnym określającym działania w tym zakresie jest Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1100, 1162, 1621, 2270, 2317 z późn. zm.). Zgodnie z tym dokumentem, każda osoba bezrobotna zaliczana jest do jednego z trzech profili, w zależności od sytuacji na rynku pracy i szans na podjęcie zatrudnienia. Na tej podstawie podejmuje się konkretne działania – od pośrednictwa pracy, dofinansowania szkoleń i innych podstawowych

¹¹<https://tuchola.praca.gov.pl/dane-statystyczne> [dostęp: 10.01.2022 r.]

instrumentów oferowanych osobom, które mają szansę na szybkie podjęcie zatrudnienia, po udział w pełnych programach aktywizujących realizowanych przez PUP wspólnie z ośrodkami pomocy społecznej – w przypadku osób znacznie oddalonych od rynku pracy.

Działania zmierzające do obniżenia stopy bezrobocia nie są domeną tylko urzędów pracy. W ostatnich latach, wykorzystując środki Unii Europejskiej, podobne działania podejmowały także jednostki organizacyjne pomocy społecznej czy placówki oświaty. Jednym z przykładów jest działający od kilku lat Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi, jednostki ekonomii społecznej, które łączą zadania aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Bardzo ważna i wymagająca intensyfikacji jest współpraca jednostek publicznych zajmujących się aktywizacją zawodową z pracodawcami, dzięki czemu działania aktywizacyjne dostosowane są do realnych potrzeb rynku pracy. Przykładami takiej współpracy jest wykorzystywanie takich instrumentów jak prace interwencyjne, roboty publiczne, dofinansowanie utworzenia miejsc pracy czy refundacja części kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych.

3. Niepełnosprawność i osoby starsze

1. Osoby niepełnosprawne

Aktywizacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnością jest kolejnym z ważnych zadań powiatu. Zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych niepełnosprawność to „trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu...”. Niepełnosprawność zatem ogranicza aktywność zawodową i społeczną osób nią dotkniętych. Celem działań podejmowanych w tym obszarze jest stworzenie takich warunków, by niepełnosprawność nie skutkowałą izolacją i biernością, zarówno w sferze zawodowej jak i społecznej. Ciągłe najbardziej wiarygodnym źródłem o liczbie osób niepełnosprawnych pozostaje Narodowy Spis Powszechny z 2011 roku, według którego w powiecie tucholskim mieszkało 6637 osób niepełnosprawnych¹² (liczba ta obejmuje zarówno osoby niepełnosprawne prawnie jak i osoby biologicznie niepełnosprawnie – bez „urzędowego” potwierdzenia tego faktu). Trudności w oszacowaniu liczby osób niepełnosprawnych są wynikiem braku spójności w systemie orzekania. Własne procedury w tym zakresie mają powiatowe zespoły d.s. orzekania o niepełnosprawności, wydające orzeczenia o zaliczeniu do jednego z trzech stopni o niepełnosprawności (znacznym,

¹² BDL [dostęp: 10.01.2022 r.]

umiarkowanym, lekkim) oraz o niepełnosprawności przed 16 rokiem życia, organy orzecznicze ZUS, KRUS czy MSWiA. Oficjalne statystyki nie obejmują także osób, które z różnych przyczyn nie zostały zaliczone do osób niepełnosprawnych przez żaden z wyżej wymienionych podmiotów. Problemy opisane wyżej są o tyle istotne, że możliwość skorzystania ze wsparcia jest warunkowana przez posiadanie właściwego orzeczenia.

Tabela nr 9 przedstawia liczbę wydanych orzeczeń w powiecie tucholskim w latach 2012-2014 i 2018-2020

Rok	Liczba wydanych orzeczeń
2012	1697
2013	1577
2014	1713
2018	1480
2019	1540
2020	1234*

Źródło: Opracowanie własne PCPR

* na liczbę wydanych orzeczeń o niepełnosprawności w 2020 r. miała wpływ sytuacja pandemiczna i przyjęte rozwiązania prawne w tym zakresie (m.in. przedłużające ważność orzeczeń w okresie pandemii).

Liczba wydanych orzeczeń w latach 2018-2020 w porównaniu do lat 2012-2014 jest zauważalnie mniejsza. Przyczyną tego stanu rzeczy może być zaostrzenie wytycznych w zakresie zaliczania do osób niepełnosprawnych.

Za realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w powiecie tucholskim odpowiada Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi, natomiast z zakresu rehabilitacji zawodowej Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi. W ramach środków otrzymanych z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizowane są następujące zadania (zadania, na które nie złożono żadnego wniosku w latach 2018-2020 zostały pominięte w zestawieniach).:

Zadania Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi:

1. dofinansowanie działalności warsztatów terapii zajęciowej (na terenie powiatu funkcjonują warsztaty terapii zajęciowej w Tucholi dla 40 osób);
2. dofinansowanie do zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (Tabela nr 11);
3. dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych (Tabela nr 12);
4. dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się (Tabela nr 13);
5. dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (Tabela nr 14).

Tabela nr 10 przedstawia liczbę wypłaconych dofinansowań na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym w powiecie tucholskim na IV kwartał na lata 2018-2020

Rok	Liczba wypłaconych dofinansowań	
	Przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	Sprzęt rehabilitacyjny
2018	598	nie realizowano
2019	644	18
2020	754	13

Źródło: Opracowanie własne PCPR

Tabela nr 11 przedstawia liczbę wypłaconych dofinansowań na uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych w powiecie tucholskim na IV kwartał na lata 2018-2020

Rok	Liczba osób wraz z opiekunami
2018	203
2019	174
2020	301

Źródło: Opracowanie własne PCPR

Tabela nr 12 przedstawia liczbę wypłaconych dofinansowań na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się w powiecie tucholskim na IV kwartał na lata 2018-2020

Rok	Liczba osób
2018	56
2019	52
2020	58

Źródło: Opracowanie własne PCPR

Tabela nr 13 przedstawia liczbę zawartych umów oraz wypłaconych dofinansowań do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w powiecie tucholskim na IV kwartał na lata 2018-2020

Rok	Zawarte umowy	Liczba osób
2018	10	600
2019	19	608
2020	21	332

Źródło: Opracowanie własne PCPR

Zadania Powiatowego Urzędu Pracy w Tucholi:

1. finansowanie szkoleń organizowanych przez kierownika powiatowego urzędu pracy (Tabela nr 16);
2. jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesionej do spółdzielni socjalnej (Tabela nr 17);
3. zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu (Tabela nr 18).

Tabela nr 14 przedstawia liczbę osób, które ukończyły szkolenia organizowane przez kierownika powiatowego urzędu pracy w Tucholi w latach 2018-2020

Rok	Liczba osób PFRON	Liczba osób Fundusz Pracy
------------	------------------------------	--------------------------------------

2018	0	2
2019	0	1
2020	0	0

Źródło: Opracowania własne PCPR

Tabela nr 15 przedstawia liczbę wypłaconych dofinansowań na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w powiecie tucholskim w latach 2018-2020

Rok	Liczba osób PFRON	Liczba osób Fundusz Pracy
2018	1	1
2019	1	0
2020	1	4

Źródło: opracowania własne PCPR

Tabela nr 16 przedstawia liczbę osób, korzystających z instrumentów i usług rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących i nie pozostających w zatrudnieniu, w powiecie tucholskim w latach 2018-2020

Rok	Liczba osób PFRON	Liczba osób Fundusz Pracy
2018	4	25
2019	0	12
2020	0	20

Źródło: opracowania własne PCPR

Tabela nr 17 przedstawia liczbę osób niepełnosprawnych, które podjęły zatrudnienie w latach 2018-2020

Rok	Liczba osób bezrobotnych	Liczba osób poszukujących pracy
2018	107	0

2019	85	1
2020	80	0

Źródło: opracowania własne PCPR

Analizując powyższe tabele należy mieć na uwadze, że liczba przyznanych dofinansowań na poszczególne zadania jest wypadkową nie tylko złożonych wniosków, ale także środków będących w dyspozycji jednostek przyznających dofinansowań oraz dynamiki cen za poszczególne przedmioty i usługi. Od roku 2020 r. wpływ na przyznawane dofinansowania ma także pandemia COVID-19 (w szczególności w zakresie turnusów rehabilitacyjnych oraz dofinansowania do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych). Biorąc to pod uwagę sytuacja w obszarze wspierania osób niepełnosprawnych jest stabilna. Z doświadczeń PCPR w Tucholi wynika jednak, że środki przyznane przez PFRON są zwykle wykorzystane w niemal 100%, co oznacza że potencjalnie środki będące w dyspozycji Powiatu Tucholskiego powinny być większe. Przyznane środki nie wystarczają na zabezpieczenie wszystkich złożonych wniosków, wobec czego co roku wprowadzone są dodatkowe zasady przyznawania dofinansowań (tak by w pierwszej kolejności dofinansowywać środki niezbędne do egzystencji). Odnosząc się do tabeli przedstawiającej liczbę osób z niepełnosprawnościami, które podjęły zatrudnienie można zauważyć bardzo małą liczbę poszukujących pracę (są to osoby, które z różnych powodów nie mogą zostać zarejestrowane jako bezrobotne) w tym zestawieniu. Takie dane mogą świadczyć o tym, że często osoby posiadające świadczenia (np. renty inwalidzkie) nie rejestrują się w PUP. Wynika to głównie z obawy przed utratą świadczenia, w sytuacji podjęcia zatrudnienia. Zachęcanie osób z niepełnosprawnościami do poszukiwania pracy oraz stworzenie im do tego warunków jest jednym z podstawowych zadań w obszarze wspierania osób niepełnosprawnych. W tym zakresie bardzo istotnym podmiotem działającym na obszarze powiatu tucholskiego jest Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi, zatrudniający osoby z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. ZAZ w Tucholi świadczy usługi gastronomiczne, hotelarskie, prowadzi salę zabaw dla dzieci, pralnię. Możliwość zatrudnienia w Zakładzie daje szansę osobom niepełnosprawnym na zrobienie pierwszego kroku do pełnego uczestnictwa w życiu zawodowym.

Poza wymienionymi wyżej zadaniami, Powiat Tucholski realizuje także inne programy finansowane ze środków PFRON. Wśród nich są:

- program „Aktywny samorząd” - w ramach którego dofinansowywane są m.in. zakup protez o wysokim poziomie jakości, wózków inwalidzkich o napędzie elektrycznym, sprzętu komputerowego, koszty pobytu dziecka osoby niepełnosprawnej w żłobkach i przedszkolach, koszty nauki na poziomie wyższym;

- „Program Wyrównywanie Różnic Między Regionami III” - jest to program kierowany do podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych, w ostatnich latach uzyskano z niego dofinansowania m.in. do budowy wind (m.in. w Starostwie Powiatowym oraz Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym), środków transportu (samochody dla Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego, Zakładu Aktywności Zawodowej w Tucholi, Domu Pomocy Społecznej w Wysokiej). Poza działaniami w ramach administracji powiatowej Powiat Tucholski jest odpowiedzialny za realizację programu na rzecz gmin oraz organizacji pozarządowych (w tym zakresie dofinansowanie zostało przyznane gminom Gostycyn i Tuchola oraz Stowarzyszeniu Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi prowadzącemu Warsztaty Terapii Zajęciowej w Tucholi)

- program „Pomoc osobom niepełnosprawnym poszkodowanym w wyniku żywiołu lub sytuacji kryzysowych wywołanych chorobami zakaźnymi”. Program ten został wdrożony w celu wsparcia osób poszkodowanych w wyniku nawałnicy z 2017 roku, jednak jest od tego czasu systematycznie wznawiany. Od 2020 r. wsparciem zostały objęte także osoby dotknięte pandemią COVID-19. W ramach zadań realizowane było zarówno bezpośrednie wsparcie finansowe dla osób niepełnosprawnych, jak i działania organizowane przez jednostki powiatowe. W 2021 r. ze środków tego programu była finansowana m.in. rehabilitacja zdrowotna oraz zajęcia terapeutyczne w salach doświadczania świata oraz integracji sensorycznej. Realizacja tych dwóch zadań pokazała, że zainteresowanie tego typu usługami jest bardzo duże. Osoby niepełnosprawne, których aktywność jest ograniczona, na skutek pandemii jeszcze bardziej zostały odizolowane i oczekują takiego wsparcia. Dotyczy to także dzieci, dla których często okres pandemii oznaczał przerwę w terapii i usługach wspomagających rozwój.

- program „Stabilne zatrudnienie” w ramach którego zatrudniono i wyposażono stanowiska pracy dla dwóch osób niepełnosprawnych.

Ważnym krokiem w kierunku pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym jest wejście w życie Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu

dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Określa ona wymagania wobec instytucji w zakresie dostosowania infrastruktury oraz organizacji jednostek do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Mimo postępujących zmian w tym zakresie, także realizowanych w ramach programów opisanych wyżej, należy zauważyć istotne braki w tym zakresie występujące w jednostkach organizacyjnych z terenu powiatu tucholskiego. Urzędy, szkoły czy nawet miejsca rehabilitacji nie spełniają wszystkich wymaganych wyżej przepisami założeń. Wprawdzie ustawa dopuszcza stosowanie rozwiązań zastępczych, jednak zapewnienie pełnej dostępności jest jednym z najważniejszych wyzwań w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnościami. W tym kontekście należy także kłaść nacisk na rozwój usług publicznych dostępnych on-line. PCPR uczestniczył w rozwoju Systemu Obsługi Wsparcia finansowanego ze środków PFRON, w ramach którego osoby niepełnosprawne mogą składać wnioski o dofinansowania w formie elektronicznej. Od początku 2022 r. system ten obejmuje całość dofinansowań dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami. Mimo tego należy jednak zauważyć ograniczenia tej formy składania wniosków, szczególnie dla osób starszych oraz z ograniczoną dostępnością do narzędzi komunikacji elektronicznej.

PCPR w Tucholi od 2019 r. realizuje także innowacyjny projekt „Samodzielnie (nie samemu) – wspieranie osób z niepełnosprawnością w powiecie tucholskim”. Działania podjęte w ramach projektu skupiają się na wspieraniu osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez zastosowanie innowacyjnych metod – utworzeniu trzech Otwartych Punktów Integracji zlokalizowanych w gospodarstwach opiekuńczych. Gospodarstwa opiekuńcze, są to gospodarstwa rolne, które poza (lub w zamian) tradycyjną rolną, pełnią także funkcje miejsc reintegracji społecznej i zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (z niepełnosprawnościami, starszych, opuszczających zakłady karne, uzależnionych). Jest to rozwiązanie powszechnie we wielu krajach Europy, które powoli znajduje także miejsce w polskim systemie pomocy społecznej. Do tej pory gospodarstwa w Polsce skupiały się na wspieraniu osób starszych, PCPR jako pierwszy realizuje projekt skierowany do osób z niepełnosprawnością intelektualną. Na podstawie dotychczas zrealizowanych działań można stwierdzić, że jest potrzeba świadczenia tego typu usług, gdyż ciągle wiele osób z niepełnosprawnością intelektualną pozostaje poza systemem wsparcia, a dotychczas proponowane wsparcie nie jest odpowiednie dla ich potrzeb. Poza gospodarstwami świadczącymi opiekę dzienną, w ramach projektu utworzono także mieszkanie treningowe

(w gospodarstwie opiekuńczym) oraz mieszkanie wspierane (w Powiatowym Centrum Wsparcia). Obszar mieszkalnictwa wspieranego dla osób z niepełnosprawnościami jest także bardzo ważnym obszarem, który do tej pory nie był dostatecznie rozwinięty (co wynika przede wszystkim z ograniczonych zasobów mieszkaniowych). Umożliwienie zrobienia kroku ku samodzielności z zachowaniem jednocześnie opieki nad beneficjentem pomocy jest warunkiem prawidłowej rehabilitacji społecznej dla wielu osób, które do tej pory nie mogły podjąć takiego kroku i pozostają uzależnieni od wsparcia rodziny.

2. Osoby starsze

Zagadnienie zmiany struktury demograficznej społeczeństwa polskiego jest tematem często poruszonym w dyskursie publicznym. Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego wskazują, że do 2050 roku liczba osób w wieku powyżej 65 lat zwiększy się o 5,4 mln¹³. Powyższy trend jest także widoczny w powiecie tucholskim, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 18 liczba mieszkańców powiatu tucholskiego w wieku powyżej 60 lat.

Rok	Liczba osób w wieku 60-64 lat	Liczba osób w wieku 65-69 lat	Liczba osób w wieku 70 lat i więcej
2018	3 566	2 814	4 436
2019	3 665	2 864	4 676
2020	3 571	2 927	4 896

Trendy w strukturze demograficznej ludności wymuszają zmiany nie tylko w zakresie prawa pracy czy systemu ubezpieczeń społecznych ale także wymagają stworzenia infrastruktury społecznej dla osób starszych. W powiecie tucholskim, poza Domem Pomocy Społecznej w Wysokiej (przy czym jest to placówka dla osób przewlekle somatycznie chorych przeznaczona dla 46 mieszkańców) w zakresie aktywizacji osób starszych działają organizacje pozarządowe. Są to oddział i koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Stowarzyszenie Klub Seniora „Jesień”, Uniwersytet III Wieku i inne. W powiecie tucholskim powstały dwa domy dziennego pobytu (jeden z nich został już

¹³ Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050. <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-osob-starszych-i-konsekwencje-starzenia-sie-ludnosci-polski-w-swietle-prognozy-na-lata-2014-2050,18,1.html>, Warszawa, [dostęp 10.01.2022 r.]

zamknięty) oraz powstają kluby seniora, które świadczą usługi opiekuńcze i aktywizacyjne dla tej grupy beneficjentów. Ponadto osoby starsze mogą korzystać z usług opiekuńczych, za których realizację odpowiadają ośrodki pomocy społecznej. Jest to jednak ciągle za mało w stosunku do potrzeb, zarówno tych aktualnych, jak i prognozowanych.

Zagadnienie wspierania osób starszych jest częściowo, choć nie w stu procentach związane ze wspieraniem osób z niepełnosprawnością i w dużej części problemy i potrzeby w tym zakresie są podobne. Przy czym, w przypadku osób z niepełnosprawnościami system wsparcia, mimo pewnych braków, funkcjonuje od wielu lat. W przypadku osób starszych brak jest skoordynowanych działań na różnych poziomach instytucjonalnych. Działania mają często charakter doraźny, są rezultatem pojedynczych inicjatyw i w dużej mierze zależą od zasobów (przede wszystkim finansowych) danego regionu. Część zadań, związanych przede wszystkim z aktywnością społeczną i zapewnieniem autonomiczności osób starszych, mogłaby być realizowana stosunkowo niewielkim kosztem. Ważnym zadaniem stojącym przed władzą zarówno centralną, jak i samorządową, jest animowanie inicjatyw oddolnych, stwarzanie odpowiednich warunków do ich realizacji. Jednym z instrumentów w tym obszarze mogą być gospodarstwa opiekuńcze (opisane wyżej), które mogą stać się centrami lokalnych społeczności, gdzie osoby starsze będą mogły produktywnie i ciekawie spędzać czas wolny. Wsparcie osób starszych powinno być zróżnicowane, pozwalające seniorom jak najdłużej zachować aktywność (także zawodową), gdyż koszty opieki (społeczne i finansowe) nad osobami całkowicie zależnymi od innych mogą okazać się znacznie wyższe od wydatków poniesionych na aktywizację osób starszych.

4. Ochrona zdrowia

Jednym z podstawowych zagadnień kształtujących jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Organizacja opieki zdrowotnej na terenie powiatu tucholskiego wychodzi poza ramy niniejszej Strategii. Jednak jej dostępność oraz prawidłowa jakość świadczonych usług opieki medycznej stanowi warunek prawidłowej realizacji działań na innych obszarach, zwłaszcza w zakresie działań profilaktycznych.

Tabela nr 19 przedstawia podstawowe dane dotyczące opieki medycznej w powiecie tucholskim na lata 2018-2020

Rok	Liczba udzielonych	Liczba przychodni	Liczba przychodni na	Liczba aptek	Liczba ludności na
------------	---------------------------	--------------------------	-----------------------------	---------------------	---------------------------

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

	porad lekarskich	publicznych i niepublicznych	10 tysięcy mieszkańców		aptekę
2018	303 704	14	3	10	4 837
2019	262 046	14	3	10	4 838
2020	258 358	15	3	11	4 393

Źródło: BDL¹⁴

W powiecie tucholskim znajduje się jeden szpital w Tucholi - Szpital Tucholski NZOZ sp. z o. o. Celem działania Szpitala jest udzielanie świadczeń zdrowotnych, promocja zdrowia i realizacja zadań dydaktycznych. Powyższe cele realizowane są poprzez świadczenia zdrowotne udzielane w następujących formach:

- 1) stacjonarnej opieki zdrowotnej;
- 2) ratownictwa medycznego;
- 3) ambulatoryjnej opieki zdrowotnej;
- 4) diagnostyki medycznej;
- 5) rehabilitacji leczniczej;
- 6) programów zdrowotnych;
- 7) profilaktyki, promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej.

Wyżej wymienione świadczenia zakład zapewnia wszystkim osobom, które posiadają prawo do korzystania z bezpłatnych świadczeń medycznych wynikających z ustawy o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, o narodowym funduszu zdrowia, oraz odpłatnie lub bezpłatnie jeżeli wynika to z odrębnych przepisów. Osobom nie ubezpieczonym zakład udziela świadczeń zdrowotnych odpłatnie.

Szpital Tucholski jest placówką wieloprofilową ze szpitalną izbą przyjęć oraz oddziałami:

- 1) Chirurgii Ogólnej;
- 2) Ginekologii i Położnictwa z Oddziałem Neonatologicznym;
- 3) Wewnętrznym z Intensywną Opieką Kardiologiczną;
- 4) Pediatrycznym;
- 5) Oddziałem Anestezjologii i Intensywnej Terapii;
- 6) Kardiologii z Pracownią Kardiologii Inwazyjnej;
- 7) Zakładem Opiekuńczo-Lecznym.

¹⁴<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp:10.01.2022].

W październiku 2020 r. Decyzją Ministra Zdrowia utworzono Oddział Zakaźny (tzw. Covidowy).

Tabela nr 20 Przedstawia liczbę hospitalizowanych pacjentów w lecznictwie zamkniętym w szpitalu tucholskim na lata 2018-2020

Rok	Liczba hospitalizowanych pacjentów w lecznictwie zamkniętym
2018	7 535
2019	7 323
2020	5 665

Źródło: Informacja o działalności Szpitala Tucholskiego¹⁵

Tabela nr 21 przedstawia liczbę udzielonych porad lekarskich w lecznictwie otwartym w szpitalu tucholskim na lata 2018-2020

Rok	Liczba udzielonych porad lekarskich w lecznictwie otwartym
2018	152 680
2019	168 635
2020	133 014

Źródło: Informacja o działalności Szpitala Tucholskiego¹⁶

W roku 2020 nastąpiło nowe zjawisko tj. pandemia Sars Cov-2. Największym wyzwaniem było pozyskanie środków ochrony indywidualnej oraz środków dezynfekcyjnych, których zużycie z dnia na dzień podlegało zwiększeniu. Konieczne było utworzenie w Szpitalu Tucholskim zakaźnej izby przyjęć tj. izolatorium. W ciągu całego roku Szpital borykał się z brakami wśród pracowników medycznych, które spowodowane były izolacjami i kwarantannami, co często powodowało paraliż wśród pracy poszczególnych oddziałów. Z powodu wykrytych na oddziałach zakażeń, często inne musiały być poddane zamknięciu. Pandemia Sars Cov-2 pokazała wszystkie niedobory i niedomagania polskiego systemu ochrony zdrowia¹⁷.

¹⁵ https://bippowiat.tuchola.pl/?cid=1198&bip_id=13649 [dostęp 10.01.2022 r.].

¹⁶ Tamże [dostęp: 10.01.2022].

¹⁷ Tamże[dostęp: 10.01.2022].

W ostatnich latach szczególny nacisk kładzie się na sferę ochrony zdrowia psychicznego. O specyfice obszaru zaburzeń i chorób psychicznych decyduje często długotrwały okres leczenia, ale także jego powiązanie z innymi sferami aktywności. Skuteczne wspierania osób cierpiących na zaburzenie psychiczne nie ogranicza się do zapewnienia opieki lekarskiej czy psychologicznej. Bardzo ważne jest także zapewnienie środowiskowego wsparcia dla osób chorych.

Na terenie powiatu tucholskiego działają podmioty specjalizujące się we wspieraniu osób z zaburzeniami psychicznymi:

- 1) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tucholi;
- 2) Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.
- 3) Poradnia zdrowia psychicznego w Szpitalu Tucholskim;
- 4) Środowiskowy Dom Samopomocy w Tucholi;
- 5) Spółdzielnia socjalna PROGRES, która oferuje m.in. wsparcie psychologiczne i terapeutyczne dla dzieci;
- 6) Poradnictwo psychologiczne i psychiatryczne świadczą także specjalistyczne gabinety, z bezpłatnego poradnictwa w tym zakresie można skorzystać w jednostkach publicznych;
- 7) Rehabilitacją osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi zajmują się także inne podmioty, takie jak Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi, Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi, Warsztaty Terapii Zajęciowej w Tucholi;

W 2021 roku w Tucholi został utworzony Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży. Jest to lokalny punkt, którego celem jest udzielanie pomocy dzieciom, od lat najmłodszych do 20 roku życia oraz ich rodzicom, którzy szukają wsparcia. Każda osoba, która zauważyła u swojego dziecka niepokojące sygnały w zachowaniu, a także dzieci i młodzież, która posiada diagnozę medyczną wskazującą na zaburzenia czy choroby psychiczne między innymi takie jak np.: schizofrenia, depresja, zaburzenia opozycyjno-buntownicze, zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne może skorzystać z pomocy specjalistów. Pomoc udzielana jest bezpłatnie. Ośrodek mieści się w Powiatowym Centrum Wsparcia w Tucholi¹⁸ (w okresie 02-11.2021 r. Ośrodek udzielił 4.120 porad).

¹⁸<https://www.szpitaltuchola.pl/> [dostęp: 10.01.2022].

5. Edukacja

Na terenie powiatu tucholskiego funkcjonują przedszkola, szkoły podstawowe, ponadpodstawowe oraz jedna szkoła wyższa.

Na terenie powiatu funkcjonuje 6 szkół ponadpodstawowych:

- 1) Zespół Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi (ZSLiT);
- 2) Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi (ZLSiA);
- 3) Zespół Szkół Ogólnokształcących w Tucholi (ZSO);
- 4) Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Tucholi (SOSW);
- 5) Tucholskie Centrum Edukacji Zawodowej (TCEZ);
- 6) Zespół Szkół w Śliwicach (ZS Śliwice).

Tabela nr 22 przedstawia liczbę uczniów w poszczególnych typach szkół w powiecie tucholskim (bez SOSW) na lata 2017-2020

Szkoła	L. uczniów 2017/2018	L. uczniów 2018/2019	L. uczniów 2019/2020	L. uczniów 2020/2021
liceum ogólnokształcące	302	285	418	425
technikum	737	746	876	848
branżowa szkoła I stopnia	358	331	442	464
szkoły dla dorosłych	195	215	183	164
kursy kwalifikacyjne zawodowe	291	278	181	156
gimnazjum	67	35	-	-
Razem	1950	1890	2100	2057

Źródło: Raport oświatowy¹⁹

Tabela nr 23 przedstawia liczbę uczniów w szkołach ponadpodstawowych SOSW na lata 2017-2020

Szkoła	L. uczniów 2017/2018	L. uczniów 2018/2019	L. uczniów 2019/2020	L. uczniów 2020/2021
gimnazjum specjalne	18	12	-	-
branżowa szkoła I stopnia	26	30	35	28

¹⁹<https://www.bippowiat.tuchola.pl/?cid=789> [dostęp: 10.01.2022].

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

szkoła przysposabiająca do zawodu	7	26	24	19
Razem	51	68	59	47

Źródło: Raport oświatowy²⁰

Warto zauważyć, że w powiecie tucholskim w latach 2018-2019 największy udział w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych mają absolwenci techników. Poniższa tabela przedstawia udział absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w latach 2018-2019.

Tabela nr 24 przedstawia udział absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych na lata 2018-2019

Udział absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych		
Szkoła	2018	2019
Absolwenci zasadniczych szkół zawodowych	22,6 %	22,3 %
Absolwenci techników	53,5 %	54,8 %
Absolwenci liceów	23,9 %	22,9 %

Źródło: BDL²¹

Edukacja silnie związana jest ze zjawiskiem bezrobocia. Dostępność i powszechność objęcia dziecka opieką żłobkową i przedszkolną powoduje spadek aktywności zawodowej rodziców dzieci w wieku do 5 lat, zwłaszcza kobiet. Poniższa tabela przedstawia odsetek dzieci objętych opieką żłobkową oraz przedszkolną na terenie powiatu tucholskiego na tle danych z województwa kujawsko-pomorskiego.

Tabela nr 25 przedstawia opiekę żłobkową w powiecie tucholskim w latach 2018-2020 na tle województwa kujawsko-pomorskiego

²⁰ Tamże [dostęp: 10.01.2022].

²¹ <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp:10.01.2022].

Jednostka terytorialna	Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową		
	2018	2019	2020
Powiat tucholski	7,6	10,0	11,5
Województwo kujawsko-pomorskie	8,1	12,2	11,0

Źródło: BDL²²

Powyższe dane pokazują, że na przełomie lat nastąpiła znaczna poprawa wskaźników dla powiatu tucholskiego. W roku 2020 były one wyższe niż dla całego województwa kujawsko-pomorskiego.

6. Bezpieczeństwo publiczne, przemoc domowa i uzależnienia

1) Bezpieczeństwo publiczne

Za zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie powiatu tucholskiego odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Tucholi, pod którą podlegają posterunki policyjne w gminach. Zgodnie z ustawą o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, 2333 z późn. zm.) do podstawowych zadań Policji należą:

- a) ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra;
- b) ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania;
- c) inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- d) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców;
- e) nadzór nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach;

²²Tamże [dostęp: 10.01.2022].

- f) kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych;
- g) współdziałanie z policjami innych państw oraz ich organizacjami międzynarodowymi, a także z organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów;
- h) przetwarzanie informacji kryminalnych, w tym danych osobowych;
- i) prowadzenie zbiorów danych zawierających informacje gromadzone przez uprawnione organy o odciskach linii papilarnych osób, niezidentyfikowanych śladach linii papilarnych z miejsc przestępstw oraz o wynikach analizy kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA).

Tabela nr 26 przedstawia liczbę stwierdzonych przestępstw ogółem w postępowaniu przygotowawczym, wykrywalność przestępstw oraz liczbę przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w powiecie tucholskim na tle danych z całego województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2018-2020

Jednostka terytorialna	Przestępstwa ogółem			Wskaźnik wykrywalności			Przestępstwa ogółem na 1000 mieszkańców		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
powiat tucholski	622	604	595	83,8	81,5	79,1	12,85	12,50	12,31
województwo kujawsko-pomorskie	43601	38266	37172	78,5	74,1	74,3	20,96	18,45	17,96

Źródło: BDL²³

Powyższa tabela pokazuje, że wskaźnik wykrywalności i wskaźnik liczby przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców kształtują się na odpowiednio wyższym i niższym poziomie niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego. Wynika to w znacznej części z niskiego stopnia zurbanizowania powiatu tucholskiego.

Tabela nr 27 przedstawia liczbę interwencji w miejscach publicznych/interwencje domowe w powiecie tucholskim w latach 2018-2020

²³Tamże [dostęp: 10.01.2022 r.]

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
POWIATU TUCHOLSKIEGO NA LATA 2022-2028

	2018	2019	2020
Tuchola	1734/330	1353/339	1187/277
Gmina Cekcyn	257/25	197/66	196/42
Gmina Gostycyn	111/36	166/67	188/41
Gmina Kęsowo	62/25	166/40	125/27
Gmina Lubiewo	122/20	236/35	200/45
Gmina Śliwice	56/73	147/67	143/59
Ogółem	2342/509	2265/614	2039/491

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie tucholskim²⁴

Tabela nr 28 przedstawia udział nieletnich w ogólnej liczbie przestępstw w powiecie tucholskim w latach 2018 – 2020.

PRZESTĘPCZOŚĆ NIELETNICH						
Kryteria przestępstw	Ilość czynów			Ilość sprawców		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Ogółem	5	7	2	3	7	0
Przestępstwa kryminalne	5	6	1	3	6	0
Nietrzeźwi kierujący	0	0	1	0	0	0
Uszczerbek na zdrowiu	0	0	0	0	0	0
Kradzież z włamaniem	1	1	0	1	1	0
Groźby karalne	2	0	0	1	0	0
Stalking	1	0	0	1	0	0
Naruszenie nietykalności cielesnej	1	0	0	1	0	0

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie tucholskim²⁵

2) Przemoc domowa

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2021 r., poz. 1249 z późn. zm.) definiuje przemoc w rodzinie jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1²⁶, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.” Komenda Główna Policji podaje, że w 2012 roku liczba osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie wyniosła 85.575 osób, co w stosunku do 2019 i 2018 r.

²⁴https://bippowiat.tuchola.pl/?cid=1198&bip_id=13259 [dostęp: 10.01.2022 r.]

²⁵ Tamże, [dostęp: 10.01.2022 r.]

²⁶ członków rodziny, osoby wspólnie zamieszkujące lub prowadzące wspólne gospodarstwo domowe

stanowi spadek, odpowiednio o 2,79% i 2,90%. Analiza danych statystycznych wskazuje, że w 2020 r., podobnie jak w latach ubiegłych, największą grupę osób, co do których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie stanowiły kobiety (62 866 osób), co stanowiło 73,46% ogółu ofiar przemocy w rodzinie. W dalszej kolejności pozostają osoby małoletnie – 11 787 osób (13,78% ogółu) oraz mężczyźni – 10 922 osoby (12,76% ogółu). Przy czym spadek odnotowano tylko wobec kobiet oraz osób małoletnich (kobiety spadek o 2 329 osób, dynamika wyniosła 96,43%, małoletni spadek o 374 osoby, dynamika 96,92%). W odniesieniu do mężczyzn odnotowano wzrost (o 246 osób, dynamika 102,30%).

Analizując powyższe dane należy jednak zaznaczyć, że przemoc domowa, mimo prowadzonych kampanii informacyjnych i nowych działań służ publicznych, ciągle często pozostaje nieujawniona.²⁷ Głównym narzędziem stosowanym do przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest procedura „Niebieskiej karty”, która obejmuje działania podejmowane przez służby do tego powołane zarówno w stosunku do ofiar jak sprawców przemocy w rodzinie. Za realizację procedury odpowiadają zespoły interdyscyplinarne działające w każdej gminie.

Tabela nr 29 przedstawia procedurę niebieskiej karty i przestępstwa przeciwko rodzinie w powiecie tucholskim w latach 2018 – 2020.

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY I PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO RODZINIE										
Rok	Interwencje domowe	W tym NK	Pokrzywdzeni			Sprawcy			Przestępstwa przeciwko rodzinie	
			Kobiety	Mężczyźni	Małoletni	Kobiety	Mężczyźni	Małoletni	art. 209 kk	art. 207 kk
2018	568	100	91	10	8	98	3	0	131	25
2019	579	113	106	18	13	106	7	0	87	36
2020	491	103	102	13	8	99	4	0	65	27

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie tucholskim

Tabela nr 30 przedstawia procedurę niebieskiej karty z podziałem na gminy w powiecie tucholskim w latach 2018 – 2020.

²⁷ por. Michał Lewoc, Diagnoza skali zjawiska przemocy w rodzinie w Polsce, www.arch.ms.gov.pl [dostęp: 10.01.2022]

PROCEDURA NIEBIESKIEJ KARTY Z PODZIAŁEM NA GMINY			
GMINY	2018	2019	2020
Tuchola	46	65	53
Cekcyn	12	14	9
Lubiewo	10	11	11
Gostycyn	11	10	16
Kęsowo	13	7	4
Śliwice	8	6	10

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie tucholskim

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi jest realizatorem programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc w rodzinie stanowią część kompleksowych działań w zakresie działań przemocy w rodzinie. Kierowane są do osób stosujących przemoc w rodzinie, które zostały skazane bądź przeciwko którym toczy się postępowanie karne, a także do osób samodzielnie zgłaszających się do uczestnictwa w tego typu oddziaływaniach.

W roku 2019 zorganizowano w ramach Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016 - 2020 program korekcyjno - edukacyjny osób stosujących przemoc w rodzinie dla powiatu tucholskiego. Do programu zgłosiło się 13 mężczyzn. 2 osoby zrezygnowały. Spotkania prowadzone były przez parę trenerów: mężczyznę i kobietę. Szkolenie ukończyło 11 sprawców przemocy w rodzinie. W kolejnych latach Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi zamierza również organizować programy w zależności od osób chętnych.

Na terenie Tucholi znajduje się Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, gdzie specjaliści z zakresu przeciwdziałania przemocy udzielają wsparcia i niezbędnej pomocy przez różne formy:

a) Zakres interwencyjny:

- Zapewnienie schronienia ofiarom przemocy w rodzinie, bez skierowania i bez względu na dochód, na okres do 3 miesięcy;
- Udzielanie pomocy psychologicznej, medycznej i socjalnej;
- Pomoc w opracowaniu planu pomocy.

b) Zakres potrzeb bytowych:

Osobom przyjętym na całodobowy pobyt Ośrodek zapewnia:

- pomieszczenie do spania – 3 pomieszczenia (10 miejsc w Ośrodku);
- pokój dzienny;
- miejsce zabaw dla dzieci;
- pomieszczenie do nauki;
- ogólnodostępną łazienkę (2 pomieszczenia);
- ogólnodostępną kuchnię;
- pomieszczenie do prania i suszenia.

Ośrodek zapewnia również: wyżywienie, odzież, obuwie, środki higieny osobistej, środki do utrzymania czystości w/w pomieszczeniach – uzależnione od dochodu.

c) Zakres terapeutyczno-wspomagający:

- Udzielanie poradnictwa: medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego;
- Prowadzenie grupy wsparcia i grupy terapeutycznej dla ofiar przemocy w rodzinie;
- Prowadzenie terapii dla ofiar przemocy;
- Udzielanie konsultacji wychowawczych dla rodziców;
- Prowadzenie zajęć i terapii psychologicznych dla dzieci.

d) Kontakt telefoniczny:

Informacja o formach pomocy jakie może udzielić Ośrodek (dalsza pomoc ukierunkowana jest na profesjonalną pracę w Ośrodku).

e) Osobisty kontakt w Ośrodku:

- Rozmowa z pracownikiem pierwszego kontaktu;
- Konsultacje ze specjalistami (psycholog, prawnik);
- Przygotowanie diagnozy rodziny oraz indywidualnego planu pomocy.

f) Współpraca ze służbami pomocniczymi t.j.:

- a) Gminne Zespoły Interdyscyplinarne;
- b) Policja;
- c) Kuratorzy;
- d) Przedstawiciele oświaty i służby zdrowia;
- e) Jednostki pomocy społecznej samorządu terytorialnego.

3) Uzależnienia

Zdaniem osób biorących udział w badaniu ankietowym na potrzeby opracowania Strategii skala uzależnień na terenie powiatu tucholskiego jest na średnim poziomie, twierdzi tak ponad 56% ankietowanych a ponad 18% uważa, że poziom uzależnień jest wysoki. Według respondentów największymi przyczynami występowania problemu uzależnień na terenie powiatu tucholskiego jest bezrobocie, utrata pracy, niezaradność życiowa oraz indywidualne skłonności do popadania w nałogi. Nadużywanie substancji psychoaktywnych (alkoholu, narkotyków, dopalaczy) jest silnie związane z występowaniem innych problemów społecznych. Nie sposób jednoznacznie określić przyczynowości tego związku. Przykładowo alkoholizm może przyczyną lub skutkiem występowania ubóstwa, lub jednocześnie przyczyną i skutkiem. Ważny jest natomiast sam fakt powiązanie uzależnień z innymi problemami, oznacza ono bowiem konieczność uwzględnienia zarówno terapii jak i profilaktyki uzależnień w działania dotyczących innych obszarów.

Tabela nr 31 przedstawia liczbę wszczętych dochodzeń dotyczących przestępczości narkotykowej w powiecie tucholskim na lata 2018-2020

JEDNOSTKA	2018	2019	2020
PP Cekcyn	10	8	9
PP Gostycyn	2	3	3
PP Śliwice	0	0	1
Wydz. Krym.	14	15	31
Ogółem	26	26	44

Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w powiecie tucholskim²⁸

Stosunkowo nowym zjawiskiem w tematyce uzależnień są dopalacze. Narodowy Instytut Leków definiuje „dopalacze” czyli nowe substancje psychoaktywne w następujący sposób: Polski termin „dopalacze” obejmuje szeroki zakres produktów, od mieszanek ziołowych po syntetyczne lub „autorskie” narkotyki i „tabletki imprezowe”, które używane są na różne sposoby (palone, wciągane przez nos, połykane). Produkty te sprzedawane są np. jako odświeżacze powietrza, nawozy dla kwiatów, kadzidła ziołowe, sole kąpielowe, saszetki zapachowe, środki do czyszczenia komputerów, kleje do mocowania wąsów i brody u manekinów, zmielone kryształy do przewidywania pogody, absorbery promieniowania

²⁸ https://bippowiat.tuchola.pl/?cid=1198&bip_id=13259 [dostęp: 10.01.2022 r.]

elektromagnetycznego czy cząstki boga. Niejednokrotnie produkty sprzedawane jako „dopalacze” zawierają mieszanki różnych substancji, które mogą potęgować swoje działanie. Ich łączny efekt farmakologiczny i toksykologiczny może poważnie zagrażać zdrowiu i życiu użytkowników, a nietypowe objawy zatrucia dodatkowo utrudniają leczenie. Osoby kupujące takie produkty nigdy nie mogą mieć pewności jaki jest ich skład oraz zawartość – stąd dawka, intensywność wywołanych efektów, a także toksyczność jest trudna do oceny przed zastosowaniem”.²⁹

7. Piecza zastępcza

Pieczka zastępcza, to temat niezwykle trudny i delikatny, ponieważ ujmuje w ramy formalne kwestie, które trudno sformalizować - stworzenie rodziny oraz zapewnienie optymalnych warunków do rozwoju dzieciom, które z różnych powodów nie otrzymały wsparcia w rodzinie biologicznej. Wraz z wejściem w życie ustawy o pieczy zastępczej zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem m. in. organizatora rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z art.2 ust. 1 Ustawy o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz.821 t.j.) „System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”. Rodzinna piecza zastępcza jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. Jest to przejściowa – okresowa forma opieki nad dzieckiem. W rodzinach zastępczych umieszcza się dzieci, których rodzice zostali trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub gdy władza ta została im ograniczona. Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu i po uzyskaniu zgody rodziców zastępczych. W sytuacji, kiedy dziecko nie może wychowywać się w swojej rodzinie biologicznej, najlepszym rozwiązaniem jest zapewnienie mu opieki w jednej z form rodzinnej lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. W przypadku braku możliwości powrotu dziecka do rodziny biologicznej piecza zastępcza ma przygotować dziecko do przysposobienia, lub jeżeli nie jest to możliwe do usamodzielnienia.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

²⁹ strona internetowa Narodowego Instytutu Leków, <http://www.nil.gov.pl/index.php/badania/designer-drugs>, [dostęp: 04.12.2015]

1. rodzina zastępcza:

- spokrewniona,
- niezawodowa,
- zawodowa, w tym pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2. rodzinny dom dziecka

Dzieci w pieczy zastępczej pozostają maksymalnie do ukończenia 25 roku życia pod warunkiem kontynuacji nauki. Dziecku pochodzącemu z rodziny mającej trudności w wypełnianiu swoich zadań, zapewnia się opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Zgodnie z ustawą o pieczy zastępczej powiat jest zobligowany do wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, którym na podstawie Zarządzenia nr 52/2011 Starosty Tucholskiego z dnia 7 grudnia 2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej w Powiecie Tucholskim, jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi. Celem nadrzędnym funkcjonowania pieczy zastępczej jest powrót dzieci do rodzin biologicznych. Finansowaniem pobytu dziecka w pieczy zajmuje się powiat, będący miejscem zamieszkania małoletniego. Część kosztów pobytu dziecka w pieczy zastępczej pokrywa też gmina, z której pochodzi dziecko.

Tabela nr 32 Przedstawia dane dotyczące rodzinnej pieczy zastępczej z podziałem na liczbę rodzin oraz liczbę dzieci umieszczonych w rodzinach na IV kwartał 2019-2021

Rok	Liczba rodzin zastępczych	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych
31.12.2019	65	131
31.12.2020	69	149
31.12.2021	69	145

Źródło: Opracowanie własne PCPR

W większości przypadkach osoby usamodzielniane opuszczające pieczę zastępczą nie otrzymują wsparcia i pomocy ze strony rodziców biologicznych. Istotnym zadaniem pracowników PCPR jest służyć im wsparciem, pomocą oraz dawanie cennych wskazówek

w procesie usamodzielniania się wychowanków pieczy zastępczej, uzyskania odpowiednich świadczeń na kontynuowanie nauki, zagospodarowania i usamodzielnienia. Ważnym aspektem jest także zachęcenie osób usamodzielnianych do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz zmienianie swojego życia na lepsze.

Instytucjonalna piecza zastępcza:

1. placówki opiekuńczo-wychowawcze
2. regionalne placówki opiekuńczo – terapeutyczne
3. interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Na terenie powiatu tucholskiego od 21.06.2019 roku funkcjonują dwie placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego: Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 1 w Gostycynie i Placówka Opiekuńczo- Wychowawcza Nr 2 w Żalnie. Placówki są jednostkami organizacyjnym prowadzonymi przez Powiat Tucholski. Placówki te zapewniają dzieciom całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajają ich niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne i religijne. Całodobowy pobyt dzieci w Placówkach ma charakter przejściowy – do czasu powrotu do rodzin naturalnych, umieszczenia w innych formach pieczy zastępczej lub usamodzielnienia. Placówki są jednostkami budżetowymi, których wydatki pokrywane są ze środków budżetu powiatu, a uzyskane dochody odprowadzane są na rachunek budżetu powiatu. Liczba miejsc rzeczywistych według standardów w dwóch placówkach wynosi po 14 osób w każdej. Z uwagi na deficyt miejsc zarówno w rodzinnej jak i instytucjonalnej pieczy zastępczej, dzieci po trzymaniu zgody Wojewody umieszcza się w Placówkach ponad stan.

Tabela nr 33 przedstawia liczbę przebywających wychowanków w Placówkach Opiekuńczo –Wychowawczych w Żalnie i Gostycynie na IV kwartał 2019-2021

Rok	Liczba osób
31.12.2019	29
31.12.2020	30
31.12.2021	37

Źródło: Opracowanie własne PCPR w Tucholi

VI. Zasoby powiatu tucholskiego³⁰

Poniższe zestawienie prezentuje podmioty działające w obszarze objętym Strategią rozwiązywania problemów społecznych działające na terenie powiatu tucholskiego. Pełna realizacja celów Strategii wymaga wykorzystania wszystkich dostępnych zasobów, tak by wspieranie osób potrzebujących pomocy było działaniem kompleksowym, jednocześnie by klienta nie przytłoczyła wielość instytucji. Takie podejście wymaga wdrożenia systemu koordynacji działań, tak by każdy z niżej wymienionych podmiotów mógł w pełni wykorzystać swój potencjał.

1. Pomoc społeczna:

a) Ośrodki pomocy społecznej:

- realizacja projektów systemowych, w których osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym proponuje się udział w kursach, szkoleniach, stażach itp.;
- świadczenie pracy socjalnej oraz asystentury rodzinnej;
- przyznawanie pomocy w formie zasiłków, dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, zasiłków szkolnych, dożywiania;
- kierowanie do domu pomocy społecznej;
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego oraz osobom bezdomnym;
- wypłata świadczeń z funduszu alimentacyjnego;
- działania na rzecz rodzin, np. wystąpienie do sądu z wnioskiem o pozbawienie praw, bądź o ich przywrócenie, wystąpienie o alimenty;
- organizacja imprez integracyjne dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- organizacja prac społecznie użytecznych;
- realizacja programu Karta Dużej Rodziny.

b) Powiatowe Centrum Wsparcia w Tucholi:

Powiatowe Centrum Wsparcia w Tucholi otwarte jest od stycznia 2021 r. a swoją siedzibę w niej mają jednostki pomocy społecznej, które świadczą wsparcie dla osób potrzebujących dzięki czemu możliwe jest tworzenie partnerstw pomiędzy różnymi instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz organizacjami pozarządowymi, co dobrze wpisuje się w tworzenie nowego oblicza systemu usług społecznych.

³⁰ Opracowanie własne na potrzeby projektu „Schematom STOP! Wspólne działania instytucji pomocy społecznej i instytucji rynku pracy – pilotaż” realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi w latach 2013-2015.

W Powiatowym Centrum Wsparcia świadczone są następujące usługi:

- rehabilitacja zdrowotna;
- terapia dzieci z pieczy zastępczej oraz dzieci z niepełnosprawnościami w sali doświadczania świata;
- terapia w sali integracji sensorycznej;
- mieszkania wspierane;
- rehabilitacja społeczna,
- wsparcie rodzin biologicznych mających trudności wychowawcze,
- wsparcie rodzin zastępczych i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- wsparcie dla osób pokrzywdzonych przestępstwami.

W Powiatowym Centrum Wsparcia w Tucholi mieszczą się następujące jednostki:

1) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi:

- realizacja projektów unijnych, w którym osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym proponuje się udział w kursach, szkoleniach, stażach itp.;
- działania na rzecz rodzin, np. wystąpienie do sądu z wnioskiem o pozbawienie praw, bądź o ich przywrócenie, wystąpienie o alimenty;
- organizacja imprez integracyjnych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- realizacja programów dla sprawców przemocy w rodzinie;
- reintegracja osób niepełnosprawnych (w ramach wykorzystania środków PFRON);
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego;
- organizacja wolontariatu;
- prowadzenie „Centrum Wsparcia Rodzin” – świadczącego usługi wsparcia psychologicznego, terapeutycznego, pedagogicznego dla rodzin z problemami wychowawczymi;

2) Warsztaty Terapii Zajęciowej w Tucholi – prowadzące terapię zajęciową dla osób ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności;

3) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności – odpowiedzialny za orzekanie o stopniu niepełnosprawności i zaliczeniu do niepełnosprawności osób do 16 roku życia oraz wydawaniu kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych;

4) Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży – odpowiedzialny za udzielanie porad specjalistycznych oraz prowadzenie psychoterapii dla dzieci i młodzieży, wsparcie psychologiczne i

- psychoterapeutyczne. Skorzystanie z usług Ośrodka jest bezpłatne i nie wymaga skierowania;
- 5) administracja Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych nr 1 w Gostycynie i nr 2 w Żalnie** – zajmujące się zarządzaniem i organizację funkcjonowania dwóch placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- 6) Lokalny Punkt Pomocy Pokrzywdzonym Przesłęstwem** – udzielający porad i zapewniający organizację pomocy prawnej, psychologicznej i materialnej dla ofiar przestępsłw;
- 7) stowarzyszenie „Jak w rodzinie”** – działające na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:
- c) Dom Pomocy Społecznej w Wysokiej:**
- dom dla osób przewlekle somatycznie chorych (46 miejsc);
 - organizacja wolontariatu.
- d) 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze (w Gostycynie i Żalnie):**
- są placówkami typu socjalizacyjnego dla 14 dzieci każdy, w której zapewnia się całodobową opiekę i wychowanie.
- e) Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi:**
- zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie ochrony, schronienia, pomocy terapeutycznej, poradnictwa specjalistycznego, podstawowych środków do życia.
- f) Polski Komitet Pomocy Społecznej w Lubiewie:**
- wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego;
 - działania kulturalne;
 - imprezy integracyjne.

2. Aktywizacja zawodowa

a) Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi

- szkolenia grupowe, indywidualne/kursy;
- doradztwo i poradnictwo zawodowe;
- pośrednictwo pracy;
- instrumenty rynku pracy;

- szkolenia z umiejętności społecznych;
- organizowanie prac społecznie – użytecznych;
- kontakty z pracodawcami i innymi podmiotami;
- doświadczenie w organizowaniu wsparcia dla osób bezrobotnych.

b) Tucholskie Centrum Edukacji Zawodowej w Tucholi:

- oferuje możliwość bezpłatnego uzupełnienia wykształcenia lub podniesienia kwalifikacji zawodowych dla osób dorosłych, poprzez ofertę kursów, szkoleń, szkół zaocznych i wieczorowych.

c) Szkoły ponadgimnazjalne: Zespół Szkół Licealnych i Technicznych im. Ziemi Tucholskiej w Tucholi, Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych im. Janta-Połączyńskich w Tucholi, Zespół Szkół Leśnych w Tucholi, Wyższa Szkoła Zarządzania Środowiskiem w Tucholi, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Tucholi, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Tucholi;

- oferują możliwość wyuczenia zawodu na różnych poziomach wykształcenia;
- dysponują kadrą nauczycielską oraz zapleczem technicznym, które mogą być wykorzystane w czasie organizacji wsparcia na rzecz rodzin wielodzietnych.

3. Integracja społeczna

a) Środowiskowy Dom Samopomocy „Przystań” w Tucholi:

- organizacja wsparcia dla niepełnosprawnych mieszkańców gminy Tuchola;
- budynek dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

b) Warsztaty Terapii Zajęciowej w Tucholi:

- reintegracja społeczna osób niepełnosprawnych;
- budynek dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

c) Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi:

- wspieranie rodziców dzieci niepełnosprawnych;
- organizacje rehabilitacji, wyjazdów i imprez integracyjnych dla osób niepełnosprawnych;
- wspieranie osób niepełnosprawnych w pozyskiwaniu środków finansowych;
- dysponowanie świetlicą, wyposażoną m.in. sprzęt do rehabilitacji;

— pozyskiwanie środków unijnych na rehabilitację dzieci niepełnosprawnych.

d) Stowarzyszenie działające na rzecz osób niepełnosprawnych: Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Tucholi, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Cekcynie, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Lubiewie, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Polski Związek Diabetyków Oddział Powiatowy w Tucholi, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Ostoja”, stowarzyszenie „Jak w rodzinie”,

— wspieranie swoich członków poprzez m.in. organizację czasu, spotkań i szkoleń, wyjazdów integracyjnych, prowadzenie działań na rzecz społeczności lokalnej (np. organizację rehabilitacji i terapii, imprez integracyjnych, prowadzenie klubu dla dzieci z rodzin zastępczych).

e) Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi

— działania na rzecz reintegracji zawodowej osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności oraz współdziałanie w organizacji działań na rzecz mieszkańców powiatu tucholskiego np. Powiatowego Dnia Dziecka.

4. Baza kulturalna i sportowa:

a) ośrodki kultury:

- organizacja imprez kulturalnych i artystycznych;
- organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci;
- prowadzenie kółek tematycznych;
- budynki umożliwiające organizację w nich działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

Tabela nr 34 przedstawia liczbę centrów domów i ośrodków kultury na terenie powiatu tucholskiego w latach 2018-2020.

Centra kultury			Domy kultury			Ośrodki kultury		
2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1	1	1	1	1	1	4	4	4

Liczba centrów, domów i ośrodków kultury od 2018 r. pozostaje na niezmiennym poziomie.

b) kluby sportowe:

- możliwość uczestnictwa w imprezach i zajęciach sportowych;
- możliwość uczestnictwa w klubach/treningach sportowych;
- możliwość wykorzystania boisk - Orlików na terenie gmin.

c) wioski tematyczne:

- promowanie postaw aktywnych – organizacja czasu wolnego.

d) biblioteki:

- poza podstawową działalnością organizują wydarzenia kulturalne, umożliwiają korzystanie ze sprzętu komputerowego z dostępem do Internetu.

Tabela nr 35 przedstawia liczbę bibliotek publicznych i ich filii na terenie powiatu tucholskiego w latach 2018-2020.

Biblioteki i filie na terenie powiatu tucholskiego		
2018	2019	2020
17	17	16

Źródło: BDL³²

Na przestrzeni ubiegłych lat liczba bibliotek i ich filii uległa zmniejszeniu z 17 na 16.

e) koła gospodyń wiejskich:

- możliwość uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez członków KGW.

Na terenie powiatu tucholskiego działają 22 koła gospodyń wiejskich³³.

³¹<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp: 10.01.2022 r.].

³² Tamże [dostęp: 10.01.2022].

³³<https://www.gov.pl/web/arimr> [dostęp: 10.01.2022].

f) świetlice wiejskie:

- możliwość wykorzystania świetlic do spotkań z rodzinami;
- możliwość organizowania różnych tematycznych imprez.

Tabela nr 36 przedstawia liczbę świetlic wiejskich na terenie powiatu tucholskiego w latach 2018-2020.

Świetlice wiejskie		
2018	2019	2020
6	6	6

Źródło:BDL³⁴

Liczba świetlic wiejskich działających na terenie powiatu tucholskiego nie uległa zmianie od 2020 roku.

g) Parafie:

- wspieranie rodzin w procesie aktywizacji zawodowej;
- dysponowanie zapleczem technicznym i lokalowym.

VII. Analiza SWOT

MOCNE STRONY

1. Wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym nad liczbą osób w wieku poprodukcyjnym.
2. Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
3. Rozwój infrastruktury społecznej działającej na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. utworzenie Powiatowego Centrum Wsparcia w Tucholi.
4. Dobra współpraca z sektorem przedsiębiorstw w zakresie pozyskiwania środków na cele społeczne.
5. Szeroka i wykwalifikowana kadra pomocy społecznej.

³⁴<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start> [dostęp:10.01.2022 r.].

6. Dobra interdyscyplinarna współpraca jednostek wspierających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.
7. Doświadczenie pracowników pomocy społecznej, pracowników samorządowych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej.
8. Rozbudowana infrastruktura organizacji działających na rzecz osób uzależnionych od alkoholu.
9. Istnienie wielu organizacji pozarządowych.
10. Funkcjonowanie na terenie powiatu szkół wszystkich szczebli.
11. Wysoko wykwalifikowana kadra pedagogiczna.
12. Działalność świetlic wiejskich oraz ośrodków kultury.
13. Rozwój instytucji wspierających aktywność osób niepełnosprawnych, np. Zakładu Aktywności Zawodowej, Warsztatów Terapii Zajęciowej, gospodarstwa opiekuńcze.
14. Duże walory turystyczne.
15. Rozwój instytucji świadczących pomoc psychologiczną i psychoterapeutyczną dla dzieci i młodzieży.

SŁABE STRONY

1. Stosunkowo wysoka stopa bezrobocia w powiecie tucholskim.
2. Słaby lokalny rynek pracy i brak ofert (lub mało atrakcyjne) na rynku wewnętrznym.
3. Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych, socjalnych i wspieranych.
4. Niewystarczająca liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
5. Brak kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
6. Długi czas oczekiwania na specjalistyczne usługi medyczne.
7. Ograniczone dochody własne jednostek samorządowych.
8. Niewielkie środki finansowe przekazywane na działalności organizacji pozarządowych.
9. Duże oddalenie od większym centrów miejskich.
10. Bardzo słaba infrastruktura komunikacyjna, poważnie ograniczająca mobilność osób zamieszkałych na terenach wiejskich.
11. Ograniczona oferta na kontynuowanie nauki na poziomie wyższym.
12. Infrastruktura niedostosowana do wymagań przepisów w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych.
13. Ograniczona oferta w zakresie wspierania osób starszych i osób niepełnosprawnych.

SZANSE

1. Nowa perspektywa finansowa UE.
2. Zwiększenie liczby regulacji prawnych umożliwiających rozwój organizacji trzeciego sektora, w tym zlecanie zadań przez podmioty publiczne.
3. Rozszerzenie działań możliwych do realizacji ze środków PFRON (np. program „Aktywny samorząd”).
4. Wzrost świadomości osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach.
5. Wzrost liczby programów na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
6. Zwiększenie możliwości realizacji działań w partnerstwach.
7. Wzrost liczby kampanii informacyjnych na temat profilaktyki zdrowotnej i praw pacjenta.
8. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej, umożliwiający szybszy dostęp do informacji i źródeł zarobkowania.
9. Wzrost gospodarczy kraju, powodujący zmniejszenie stopy bezrobocia.
10. Rozwój pozainstytucjonalnej infrastruktury społecznej.
11. Wzrost poziomu wykształcenia ludności.
12. Większa świadomość ekologiczna, w tym rozwój usług turystycznych związanych z tą sferą.
13. Rozwój sektora ekonomii społecznej.
14. Rozwój systemu pieczy zastępczej w kierunku odchodzenia od rozwiązań instytucjonalnych na rzecz rodzinnej pieczy.
15. Lepsze dostosowanie działań aktywizacji zawodowej do potrzeb osób bezrobotnych, w tym osób pozostających w dużym oddaleniu od rynku pracy.
16. Wzrost liczby programów na rzecz osób starszych.

ZAGROŻENIA

1. Wysoki poziom skomplikowania przepisów związanych z zatrudnianiem.
2. Wysoki poziom biurokracji.
3. Niewielka liczba inwestycji gospodarczych na terenie powiatu.

4. Skupienie się działań pomocy społecznej na przyznawania świadczeń, bez wymogu aktywności społecznej i zawodowej, co może skutkować postawą roszczeniową u klientów.
5. Ryzyko związane z wydatkowanie środków zewnętrznych, w szczególności UE, związane przede wszystkim z koniecznością utrzymania rezultatów projektów (w tym zatrudnienia) i brakiem finansowania zaliczkowego realizowanych przedsięwzięć.
6. Zmienne przepisy prawa, często ograniczające możliwość współpracy.
7. Niewystarczające środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w stosunku do potrzeb.
8. Wysokie ryzyko pojawienie się wypalenie zawodowego u osób działających w pomocy społecznej oraz niskie zarobki specjalistów w tej dziedzinie.
9. Obciążanie instytucji samorządowych dodatkowymi działaniami bez zapewnienia źródeł finansowania, w tym środków na zwiększenie zatrudnienia.
10. Brak elastyczności w wydawaniu środków w zakresie wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
11. Niewystarczające finansowanie służby zdrowia, w tym w szczególności w zakresie psychiatrii.
12. Utrudniony dostęp do środków zewnętrznych dla organizacji pozarządowych.
13. Wzrost dostępności środków psychoaktywnych.
14. Starzenie się społeczeństwa, co rodzi konieczność rozszerzenia infrastruktury o placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i specjalistyczne.
15. Rozwarstwianie się dochodów społeczeństwa.
16. Zagrożenia związane z panującą pandemią, np. wzrost osób potrzebujących pomocy specjalistycznej, ograniczenia aktywności.
17. Brak lub niestosowanie środków prawnych zmuszających do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.

VIII. Cele strategiczne rozwiązywania problemów społecznych

1. Założenia realizacji działań

- 1) Interdyscyplinarność działań. Doświadczenia w realizacji działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, szczególnie działań finansowanych z

budżetu Unii Europejskiej, pokazują skuteczność efektu synergii – wykorzystania zasobów (finansowych, technicznych, ludzkich) różnych podmiotów. W przypadku działań wielu jednostek pomocowych na rzecz tego samego klienta (osoby lub rodziny) zasadne jest koordynowanie pracy. Efektem współpracy jest przedstawienie klientowi kompleksowego koszyka usług, szybsze uzyskanie wsparcia a co za tym idzie efektywniejsze wydatkowanie środków publicznych.

- 2) Włączenie parterów społecznych do realizacji działań. Realizacja działań we współpracy z jednostkami niezaliczanymi do sektora finansowców publicznych (organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa) przynosi pozytywne efekty w dużej części działań pomocowych. Realizacja zadań zarówno w formie współpracy formalnej (projekty partnerskie, zlecenie zadań) jak i nieformalnej pozwala na szybsze dotarcie do klienta, przeprowadzenie sprawniejszej diagnozy oraz udzielanie wsparcia w dogodniejszy dla beneficjenta pomocy sposób.

Zakres 1: **Łagodzenie skutków ubóstwa**

1. Cel główny: Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu tucholskiego.

2. Cele szczegółowe:

- 1) zminimalizowanie skutków ubóstwa;
- 2) promowanie idei wspierania osób ubogich;

3. Działania:

- 1) przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej;
- 2) realizacja programów i projektów aktywizujących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym z tytułu ubóstwa;
- 3) zaspokajanie potrzeb bytowych osób ubogich, m.in. poprzez dożywianie, organizowanie wypoczynku dzieciom z rodzin ubogich;
- 4) rozwój infrastruktury socjalnej, w tym mieszkalnictwa socjalnego;
- 5) organizowanie akcji, charytatywnych, loterii.

4. Wskaźnik realizacji działań:

- 1) liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej;
- 2) liczba uczestników projektów na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa;

- 3) liczba osób korzystających z dożywiania;
- 4) liczba utworzonych placówek infrastruktury socjalnej, w tym mieszkań socjalnych;
- 5) liczba przeprowadzonych akcji na rzecz osób ubogich.

5. Określenie realizatora działań

- 1) powiatowe i gminne jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 2) jednostki oświaty;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) media;
- 5) podmioty sektora przedsiębiorstw.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) budżet własne powiatu i gmin;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki Unii Europejskiej;
- 4) środki prywatne.

Zakres 2: Przeciwdziałanie bezrobociu

1. Cel główny: ograniczenie zjawiska bezrobocia.

2. Cele szczegółowe:

- 1) podniesienie kwalifikacji osób bezrobotnych;
- 2) zwiększenie doświadczenia zawodowego osób bezrobotnych poprzez realizację instrumentów rynku pracy;
- 3) promocja przedsiębiorczości wśród osób bezrobotnych, w tym tworzenia podmiotów ekonomii społecznej;
- 4) promocja kształcenia ustawicznego.

3. Działania:

- 1) wykorzystywanie instrumentów rynku pracy do aktywizacji osób bezrobotnych;
- 2) wspieranie zakładania działalności gospodarczej;
- 3) organizacja działań na rzecz podniesienia kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych;
- 4) wspieranie aktywizacji osób bezrobotnych poprzez pośrednictwo pracy i doradztwo zawodowe.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) liczba osób bezrobotnych, która podejmie zatrudnienie;
- 2) liczba osób bezrobotnych, która zostanie skierowana na staż/prace interwencyjne/roboty publiczne;
- 3) liczba zrealizowanych lub dofinansowanych szkoleń/ kursów/dokształcania;
- 4) liczba doposażonych stanowisk pracy;
- 5) liczba podmiotów gospodarczych, które zostały utworzone dzięki dofinansowaniu/pożyczce ze środków publicznych;
- 6) liczba funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej;
- 7) liczba bezrobotnych objętych usługą poradnictwa zawodowego;
- 8) liczba bezrobotnych skierowanych na roboty publiczne i prace interwencyjne.

5. Określenie realizatora działań

- 1) Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi;
- 2) jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 3) podmioty szkoleniowe realizujące działania na terenie powiatu tucholskiego.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) budżety własne powiatu i gmin;
- 2) środki Funduszu Pracy, Krajowego Funduszu Szkoleniowego i Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 3) środki rządowe i samorządu województwa;
- 4) środki Unii Europejskiej.

Zakres 3: Zapewnienie osobom starszym i niepełnosprawnym godnych warunków życia

1. Cel główny: wzrost aktywności osób starszych i osób niepełnosprawnych.

2. Cele szczegółowe:

- 1) wzrost aktywności społecznej osób niepełnosprawnych i osób starszych;
- 2) wzrost aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych;
- 3) poprawa dostępu osób starszych i niepełnosprawnych do usług opiekuńczych;
- 4) poprawa jakości życia osób starszych, osób niepełnosprawnych oraz ich opiekunów.

3. Działania:

- 1) realizacja programów i projektów aktywizujących osoby starsze;
- 2) realizacja programów i projektów aktywizujących osoby niepełnosprawne;
- 3) realizacja działań wspierających zatrudnianie osób niepełnosprawnych;
- 4) łagodzenie skutków niepełnosprawności poprzez dofinansowanie zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej;
- 5) tworzenie i funkcjonowanie podmiotów zapewniających opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi;
- 6) poprawa sytuacji bytowej osób niepełnosprawnych poprzez przyznawanie świadczeń z pomocy społecznej;
- 7) zapewnienie osobom niepełnosprawnym i starszym specjalistycznych usług opiekuńczych;
- 8) poprawa dostępu do usług na rzecz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi;
- 9) animowanie wolontariatu wśród/na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych;
- 10) organizacja przedsięwzięć promujących aktywności osób starszych i niepełnosprawnych;
- 11) tworzenie warunków do rozwoju mieszkalnictwa wspieranego;
- 12) wdrażanie instrumentów polityki wytnieniowej dla opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych;
- 13) rozwój zdeinstytucjonalizowanych usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, w tym z wykorzystaniem gospodarstw opiekuńczych;
- 14) wspieranie działalności organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych;
- 15) zwiększenie dostępu do usług rehabilitacyjnych oraz terapeutycznych, w tym wspierających dzieci z niepełnosprawnościami.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) liczba przyznanych dofinansowań dla osób niepełnosprawnych w ramach rehabilitacji zawodowej;
- 2) liczba przyznanych dofinansowań dla osób niepełnosprawnych w ramach rehabilitacji zawodowej;
- 3) liczba osób starszych i niepełnosprawnych, która weźmie udział w projektach aktywizujących;

- 4) liczba członków organizacji pozarządowych zrzeszających osoby starsze i niepełnosprawne;
- 5) liczba utworzonych placówek zapewniających opiekę osobom starszym i niepełnosprawnym;
- 6) liczba niepełnosprawnych osób bezrobotnych, które podejmą zatrudnienie lub założą działalność gospodarczą;
- 7) liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności;
- 8) liczba realizowanych usług na rzecz osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi;
- 9) liczba przeprowadzonych przedsięwzięć promujących aktywność osób starszych i niepełnosprawnych (konferencji, przeglądów twórczości itp.);
- 10) liczba miejsc w utworzonych mieszkaniach wspieranych dla osób starszych i niepełnosprawnych;
- 11) liczba rodzin, które skorzystały z usług polityki wychowawczej;
- 12) liczba osób, które skorzystały z usług rehabilitacji oraz terapii;
- 13) liczba miejsc dla osób starszych i niepełnosprawnych w nowoutworzonych podmiotach aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych.

5. Określenie realizatora działań

- 1) jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) jednostki oświaty i służby zdrowia;
- 5) media.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) środki powiatu i gmin;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki Unii Europejskiej;
- 4) środki organizacji pozarządowych;
- 5) środki prywatne.

Zakres 4: Ochrona zdrowia

1. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców powiatu tucholskiego.

2. Cele szczegółowe:

- 1) podniesienie świadomości społeczności lokalnej na temat profilaktyki chorób;
- 2) promowanie zdrowego trybu życia;
- 3) poprawa wsparcia dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi.

3. Działania:

- 1) przeprowadzanie akcji informacyjnych na temat profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego trybu życia (konferencji, broszur i informatorów, dni otwartych przychodni i specjalistów itp.);
- 2) propagowanie profilaktyki w zakresie ochrony zdrowia psychicznego;
- 3) świadczenie bezpłatnego poradnictwa psychologicznego, terapii psychologicznej, porad psychiatrycznych;
- 4) stworzenie systemu środowiskowego wsparcia dla osób z chorobami i zaburzeniami psychicznymi.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) liczba przeprowadzonych akcji informacyjnych;
- 2) liczba udzielonych bezpłatnych porad psychologicznych, porad psychiatrycznych;
- 3) liczba nowych podmiotów świadczących wsparcie środowiskowe dla osób z zaburzeniami i chorobami psychicznymi.

5. Określenie realizatora działań

- 1) jednostki służby zdrowia;
- 2) jednostki samorządu terytorialnego;
- 3) jednostki organizacyjne pomocy społecznej i rehabilitacji społecznej i zawodowej;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) media.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) środki powiatu i gmin;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki organizacji pozarządowych;
- 4) środki NFZ;
- 5) środki Unii Europejskiej;
- 6) Środki prywatne.

1. Cel główny: dostosowanie kształcenia do wymagań rynków pracy.

2. Cele szczegółowe:

- 1) dostosowywanie kierunków kształcenia ponadpodstawowego do potrzeb rynku pracy w oparciu o analizę zawodów nadwyżkowych i deficytowych;
- 2) zmniejszenie stopy bezrobocia wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, również poprzez umożliwienie podnoszenia wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

3. Działania:

- 1) tworzenie nowych kierunków edukacji w szkołach ponadpodstawowych dostosowanych do potrzeb rynku pracy;
- 2) realizacja projektów na rzecz zwiększania szans na znalezienie zatrudnienia przez absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, w tym we współpracy z pracodawcami;
- 3) promowanie i dofinansowywanie kształcenia ustawicznego;
- 4) realizacja kursów kwalifikacyjnych.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) zmiana stopy bezrobocia absolwentów zasadniczych szkół zawodowych;
- 2) liczba zrealizowanych kursów kwalifikacyjnych;
- 3) liczba miejsc w szkołach ponadpodstawowych;
- 4) liczba nowoutworzonych kierunków w szkołach ponadpodstawowych;
- 5) liczba osób, które skorzystają z kształcenia ustawicznego.

5. Określenie realizatora działań

- 1) jednostki oświatowe i wydział Starostwa Powiatowego odpowiedzialny za edukację;
- 2) Powiatowy Urząd Pracy w Tucholi;
- 3) jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 4) podmioty szkoleniowe realizujące działania na terenie powiatu tucholskiego;

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) budżet własny powiatu;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki Unii Europejskiej;
- 4) środki prywatne.

Zakres 6: **Bezpieczeństwa publiczne, przemoc domowa i uzależnienia**

1. Cel główny: poprawa bezpieczeństwa mieszkańców.

2. Cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie wiedzy na temat praw osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz wiedzy na temat sankcji grożących za popełnianie przestępstw;
- 2) zapewnienie dostępu do wsparcia dla ofiar przemocy domowej;
- 3) upowszechnienie wiedzy na temat przeciwdziałania przemocy domowej;
- 4) zmniejszenie skutków nadużywania substancji psychoaktywnych w powiecie tucholskim;
- 5) rozwój i promocja usług związanych ze wsparciem osób uzależnionych;
- 6) wspieranie rozwoju podmiotów udzielających pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie lub uzależnieniami.
- 7) zwiększenie świadomości społecznej na zjawisko przemocy w rodzinie.

3. Działania:

- 1) prowadzenie akcji informacyjnych na temat przemocy domowej oraz przestępczości związanej z środkami psychoaktywnymi;
- 2) udzielanie wsparcia ofiarom przemocy domowej;
- 3) świadczenie poradnictwa specjalistycznego i pomocy terapeutycznej dla ofiar przemocy w rodzinie;
- 4) realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;
- 5) realizacja procedury „Niebieska karta”;
- 6) prowadzenie akcji informacyjnych na temat uzależnień, w tym o metodach i podmiotach terapeutycznych;
- 7) animowanie współpracy interdyscyplinarnej na rzecz przeciwdziałania przemocy, w tym organizowanie konferencji i szkoleń dla specjalistów z tej dziedziny;
- 8) badanie i monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie i uzależnienia oraz skuteczności działań pomocowych a także upowszechnianie informacji na temat tych zjawisk i możliwości wsparcia.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) liczba osób, które przebywających w hotelu SOW;
- 2) liczba osób, które skorzystają z poradnictwa specjalistycznego i terapii dla ofiar przemocy w rodzinie;

- 3) liczba osób, które ukończą program korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie;
- 4) liczba przeprowadzonych przedsięwzięć na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie i przeciwdziałania narkomanii (konferencji, wydanych broszur itp.);
- 5) liczba zamkniętych „Niebieskich kart”;
- 6) liczba przeprowadzonych przedsięwzięć na temat uzależnień (konferencji, wydanych broszur itp.).

5. Określenie realizatora działań

- 1) jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) Zespoły Interdyscyplinarne d.s. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- 5) Komenda Powiatowa Policji w Tucholi;
- 6) Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna;
- 7) gminne komisje rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 8) media;
- 9) jednostki wymiaru sprawiedliwości.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) środki powiatu i gmin;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki Unii Europejskie.

Zakres 7: Budowa systemu wsparcia dla rodzin zastępczych i wielodzietnych

1. Cel główny: Poprawa sytuacji rodzin zastępczych i wielodzietnych.

2. Cele szczegółowe:

- 1) wspieranie funkcjonowania rodzinnej pieczy zastępczej;
- 2) wspieranie funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- 3) organizacja działań na rzecz rodzin wielodzietnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

3. Działania:

- 1) pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze;

- 2) organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze;
- 3) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa dla rodzin zastępczych;
- 4) działania na rzecz powrotu dzieci do rodzin biologicznych lub przysposobienia dzieci;
- 5) udzielenie wsparcia finansowego i rzeczowego rodzinom zastępczym i usamodzielnianym wychowankom pieczy zastępczej;
- 6) wspieranie aktywności wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej z terenu powiatu tucholskiego;
- 7) tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- 8) rozwój wolontariatu na rzecz rodzin zastępczych;
- 9) promowanie rodzicielstwa zastępczego;
- 10) realizowanie projektów na rzecz rodzin wielodzietnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.

4. Wskaźnik realizacji działań

- 1) liczba nowopowstałych rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka;
- 2) liczba osób, które ukończyły szkolenia dla rodzin zastępczych i kandydatów na rodziny zastępcze;
- 3) liczba rodzin zastępczych, które korzystają ze wsparcia specjalistycznego;
- 4) liczba wychowanków pieczy zastępczej, które wzięły udział w projektach;
- 5) liczba dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych lub zostały przysposobione;
- 6) liczba rodzin zastępczych i usamodzielnionych wychowanków otrzymujących świadczenia;
- 7) liczba funkcjonujących na terenie powiatu placówek opiekuńczo-wychowawczych dostosowanych do nowych standardów (wiek i liczba wychowanków);
- 8) liczba przeprowadzonych przedsięwzięć na temat rodzicielstwa zastępczego (konferencji, wydanych broszur itp.);
- 9) liczba wolontariuszy działających na rzecz rodzin zastępczych;
- 10) liczba zrealizowanych projektów na rzecz rodzin wielodzietnych zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 11) liczba zrealizowanych działań promocyjnych w zakresie rodzicielstwa zastępczego.

5. Określenie realizatora działań

- 1) jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) jednostki organizacyjne pomocy społecznej;
- 3) organizacje pozarządowe;

4) media.

6. Środki finansowe na realizację działań

- 1) środki powiatu i gmin;
- 2) środki rządowe i samorządu województwa;
- 3) środki Unii Europejskie;
- 4) środki organizacji pozarządowych.

IX. Zarządzenie Strategią

Zgodnie z art. 112 ust. 9 za koordynowanie wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Tucholskim odpowiedzialne jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi.

1. Do głównych zadań koordynatora Strategii należy:

- 1) zarządzanie wdrażania Strategią;
- 2) prowadzenie monitoringu i ewaluacji Strategii;
- 3) przedstawianie sprawozdań z realizacji Strategii Radzie Powiatu Tucholskiego oraz innym upoważnionym podmiotom;
- 4) udzielanie informacji na temat Strategii i stopnia jej realizacji;
- 5) gromadzenie dokumentacji związanej ze Strategią;
- 6) przygotowanie modyfikacji do Strategii;
- 7) powoływanie, w miarę potrzeb, zespołów roboczych związanych z wdrażaniem Strategii.

2. Do głównych zadań realizatorów związanych z zarządzaniem Strategią należą:

- 1) informowanie koordynatora Strategii o zrealizowanych działaniach;
- 2) zgłaszanie uwag co do zapisów Strategii, w tym jej proponowanie modyfikacji;
- 3) proponowanie nowych celów strategicznych.

3. Aktualizacja Strategii:

- 1) uzupełnienie lub modyfikacja Strategii odbywa się na wniosek koordynatora Strategii, realizatorów, niezaangażowanych w realizację strategii podmiotów lub osób fizycznych;

- 2) w celu dokonania modyfikacji Strategii jeden lub więcej podmiotów, o których mowa wyżej musi przedstawić koordynatorowi Strategii propozycję zmian wraz z ich uzasadnieniem;
- 3) w celu dokonania zmian strategii koordynator Strategii może powołać zespół roboczy, w skład którego wchodzi specjaliści z obszaru problemowego podlegającego modyfikacji;
- 4) za proces aktualizacji strategii odpowiada koordynator Strategii.

X. Monitoring i ewaluacja

Monitoring ma na celu zapewnienie prawidłowości, efektywności wdrażanych działań poprzez zbieranie rzetelnych i wiarygodnych danych. Zatem istotą monitoringu jest gromadzenie, opracowywanie i przekazywanie informacji. Monitoring jest procesem ciągłym, odbywającym się przez cały okres realizacji Strategii. Bieżąca obserwacja, analiza wdrażanych działań jest zadaniem powiatowego centrum pomocy rodzinie. Ocena realizacji Strategii należy do Rady Powiatu Tucholskiego.

Ewaluacja polegać będzie na ocenie stopnia zrealizowanych celów Strategii (osiągniętych wskaźników). Ewaluacja będzie dokonywana w systemie rocznym, a jej wyniki będą prezentowane przez koordynatora strategii na sesji Rady Powiatu Tucholskiego.

XI. Zakończenie

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powiatu tucholskiego została opracowana na lata 2022-2028. Misją strategii jest poprawa warunków życia mieszkańców powiatu tucholskiego. Strategia jest skierowana do wszystkich osób i rodzin borykających się z różnymi problemami. Potrzeby mieszkańców są przedmiotem troski władz samorządowych, licznych instytucji pomocowych czy organizacji pozarządowych. Godne warunki życia, poprawa relacji w rodzinie, każde wsparcie rodziny winno przynieść pozytywne zmiany jej funkcjonowania. Strategia wskazuje kluczowe kierunki działań w długiej perspektywie czasowej. Założenie to wymusza pewien stopień ogólności. W obecnych czasach naznaczonych pandemią COVID-19 trudno jest trafnie wyznaczać skuteczne działania. Niemniej jednak, w razie potrzeby istnieje możliwość modyfikacji niniejszego dokumentu. Pojawienie się nowych lub nasilenie istniejących problemów społecznych może spowodować

jej zmianę. Skuteczność strategii zależy od współpracy i zaangażowania wielu instytucji, organizacji pozarządowych. Wielosektorowa współpraca, doświadczenie i zasoby ludzkie jakimi dysponują podmioty wspierające z terenu powiatu tucholskiego pozwalają jednak wierzyć, że problemy społeczne będą skutecznie rozwiązywane. Dokument ten jest również niezbędny dla skutecznego pozyskiwania środków zewnętrznych finansowanych z budżetu państwa czy funduszy Unii Europejskiej.